

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

4^E JAARGANG

WOENSDAG 18 JUNI 1919

No. 181

INHOUD

	Blz.
ONTWERP-„WET OP DE KAMERS VAN KOOPHANDEL” door <i>Jhr. Mr. H. Smissaert</i>	569
De aanstaande Vergadering der Nederlandsche Juristen- Vereeniging door <i>Prof. Mr. H. R. Ribbius</i>	572
Factoren in het Woningvraagstuk III door <i>Ir. A. Plate</i> ..	575
De Dividend- en Tantième-belasting door <i>Prof. Mr. W.</i> <i>L. P. A. Molengraaff</i>	576
Tegenwind (Geldleening ten behoeve van de stichting van een vast Jaarbeursgebouw) door <i>Prof. Ir. Is. P. de Vooy</i> s	577
De Nederlandsche Bank en de Gemeentelijke Financiën ..	578
AANTEKENING:	
Oorlog en bevolking in Duitschland	579
REGERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED	580
MAANDCIJFERS:	
Rijkspostspaarbank	581
Giro-omzet bij de Nederlandsche Bank	581
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	581—588
Geldkoersen. Effectenbeurzen.	
Wisselkoersen. Goederenhandel.	
Bankstaten. Verkeerswezen.	

INSTITUUT**VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN**Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.***WEEKBLAD ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN**Secretaris-Redacteur: *G. E. Huffnagel.*Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*Telef. Nr. 3000. *Telegr.adres: Economisch Instituut.*Postcheque en girorekening *Rotterdam No. 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 15,—. Buitenland en Koloniën f 17,—
per jaar. Losse nummers 30 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het
weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,
voor zoover daaromtrent niet anders wordt besteld.

Advertentiën f 0,35 per regel. Plaatsing bij abonne-
ment volgens tarief. Administratie van abonnementen
en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-
Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

16 JUNI 1919.

De verruiming op de geldmarkt maakte deze week
verderen voortgang. Sedert maanden is de markt niet
zoo ruim geweest als in de laatste dagen en het
schijnt dat ook dit jaar, ondanks de grootere bedrij-
vigheid in den handel, gedurende de zomermaanden
de gewone geldovertloed zal heerschen. De prono-
gatie-rente daalde verder van 3½ tot 3 percent en
noteerde heden 2¼ à 2½ pCt. Ook particulier dis-
conto was beduidend gemakkelijker onder te brengen,
hoewel hier de geldruimte in afwachting van verdere
aanbiedingen van de regeering niet zoo groot was.
Prima bankaccept vond tot 3½ pCt. plaatsing; kleine
postjes gemeentepapier werden tot 4¼ à 4½ pCt.
afgedaan.

Ook in den weekstaat van de Nederlandsche Bank
valt een verdere verruiming te bemerken. De binnen-
landsche wissels verminderden met 15½ en de be-
leeningen met 12 millioen. Daar de regeering weder-
om veel geld aan de bank onttrok, haar tegoed van de
vorige week ad 14½ millioen veranderde in een
schuld van bijna 11 millioen, was de teruggang van
de bankbiljettenomloop niet in verhouding tot de
vermindering van de uitzettingen. Het cijfer daalde
van 1016 op 1009 millioen.

* * *

De minister van financiën doet weder zijn maan-
delijksch beroep op de geldmarkt. Aangeboden worden
60 millioen drie- en zesmaandspromessen en 4½ pCt.
biljetten met een looptijd van ½ jaar, waarop de in-
schrijving is opengesteld op 19 Juni a.s.

* * *

De wisselmarkt was de geheele week flauw ge-
stemd. Bijna alle wissels liepen meer of minder be-
duidend terug en alleen Skandinavië was prijshou-
dend en voor Kopenhagen zelfs iets vaster. Vooral
Marken waren weder sterk aangeboden en in het
midden der week scheen het gedurende enkele uren
of alle kooplust verdwenen was. Op het sterk ver-
laagde koerspeil, voor ca. 15.90 werd afgedaan, ont-
stond echter weer meerder kooplust en tot dezen koers
en iets hooger werden ten slotte weder flinke posten
verhandeld.

**ONTWERP-„WET OP DE KAMERS VAN
KOOPHANDEL”.**

Met de reorganisatie onzer Kamers v. K. is het
wonderlijk geloopt. Eerst in 1895 blijkt iets van het
streven der colleges zelve om tot eene betere regeling
van samenstelling, inrichting en bevoegdheid te ge-
raken. De Haagsche K. v. K. nam het initiatief, dat
leidde tot het bekende „Schema van 1898”, waarover
iedereen het eens was en dat niettemin onder de alge-
meene instemming begraven werd, een schema bleef.
Eerst de oorlog stelt de urgentie der zaak helder in 't
licht: meer dan ooit voorzien of te voorzien was, moet
de Regeering nu ingrijpen en wil daarover organen
van handel en nijverheid hooren. Maar hoe kan zij
tijdig advies vragen aan en krijgen van 97 Kamers,
die bovendien niet gezegd kunnen worden den handel
en de nijverheid te vertegenwoordigen? De colleges
beseffen, dat nu waarlijk de tijd voor aanpakken daar
is. Meppel roept ter eerste Utrechtsche jaarbeurs de
Kamers bijeen (1917) en een „Commissie tot reorga-
nisatie” wordt benoemd, zet zich aan het werk. Inmid-
dels dient de Regeering een ontwerp-wet op het han-
delsregister in, waarbij de zorg voor dit register aan
de Kamers v. K. wordt opgedragen; die Kamers zullen

rechtspersoonlijkheid bezitten en eigen inkomsten bezitten. Haar positie zou bij Koninklijk Besluit worden geregeld; de volledige uitvoering der wet op het handelsregister zou dus niet vertraagd behoeven te worden; de regeling bij K. B. kon spoedig worden tot stand gebracht. Maar de Tweede Kamer besliste anders en schreef vaststelling bij de wet voor.

Het is wel vreemd, dat die eisch van vaststelling bij de wet van de positie der Kamers v. K. gevonden wordt in de wet op het handelsregister. Maar hoe dan ook, nu werd wettelijke regeling dringend. De Regeering benoemt dus eene „Commissie tot voorbereiding eener wettelijke regeling van de Kamers v. K.”, waarin de voorzitter der reorganisatie-commissie en die der commissie voor de middenstands-enquête een plaats vinden; de vrucht van haar arbeid is het nu voor ons liggend ontwerp, dat via de reorganisatie-commissie vooraf ter kennis der Kamers is gebracht.

Men ziet uit dit zeer kort geschiedkundig overzicht, dat incidenteel reeds belangrijke beslissingen over aard en wezen der te hervormen Kamers v. K. bij de totstandkoming der wet op het handelsregister waren genomen, o.a. deze, dat het bestaan of voortbestaan eener K. v. K. onttrokken werd aan den gemeenteraad; overal in den lande zouden zulke Kamers zijn. Maar natuurlijk bleven andere, zeer gewichtige vraagpunten toen onbeslist. Eerst het ontwerp-„wet op de Kamers v. K.” geeft de volledige regeling.

Welke is volgens deze wetsvoordracht die regeling? De hoofdzaken, tevens de hoofdpunten der wijziging, worden in de — zeer duidelijk en stelselmatig geregelde — M. v. T. aldus aangeduid: de wijze van oprichting, het plaatselijk karakter der Kamers, het kiesrecht en de wijze van verkiezing, de bevoegdheden en de geldmiddelen. Een bespreking van deze punten voert ons in het hart der quaesties, die hierbij rijzen. Ik maak er geen aanspraak op, in die quaesties diep door te dringen; ik wil daarop de aandacht vestigen en er enkele beschouwingen aan vastknoopen.

Er zullen dan, gelijk art. 1 van het ontwerp bepaalt, „ter vertegenwoordiging van den handel en van de nijverheid in het geheele Rijk, Kamers van Koophandel en Fabrieken” zijn. De Kroon bepaalt haar aantal en wijst de gemeente aan, waar elke Kamer haar zetel heeft. De gebieden der gezamenlijke Kamers zullen dus het geheele land omvatten. Dit wordt reeds door de economie der wet op het handelsregister gevorderd. Het werd ook in het bovengenoemd schema verlangd. Er werd op gewezen — ook de M. v. T. doet dit — dat naar de geldende regeling een K. v. K. slechts kan worden opgericht als de raad eener gemeente zulks wensch, zoodat die oprichting, hoezeer wellicht door het belang van handel en nijverheid gevorderd, achterwege kan blijven, indien n.l. de gemeenteraad, om welke reden ook, daartoe niet wil overgaan. De Kamers hebben thans een zuiver plaatselijk karakter, al zijn er „intercommunale”, voor welke oprichting dan echter de medewerking van de raden der verschillende gemeenten noodig is. In 116 van de 1122 gemeenten vindt men Kamers van K.; 1006 gemeenten zijn daarvan dus verstoken, onder welke er vele zijn, waar toch wel handel of nijverheid van eenige beteekenis is. De steenfabrieken, de scheepsbouw, de suikerfabrieken, de aardappelmeel-industrie komen veelvuldig voor in gemeenten zonder K. v. K. Voorts neemt in het algemeen de vestiging van industriële bedrijven ten plattelande toe. De bestaande Kamers vertegenwoordigen dus allermindst den handel en de nijverheid in Nederland.

Ziedaar de gronden, waarop de nieuwe regeling wordt aanbevolen. Mij komen deze gronden niet alle even overtuigend voor. Is, zoo zou ik willen vragen, in de practijk vaak gebleken, dat vertegenwoordiging van nijverheid en handel in een K. v. K. wenschelijk te achten was, doch de raad der gemeente de oprichting weigerde? Wanneer zoodanige gevallen zich hadden voorgedaan, zou men ze dan niet hebben signaleerd tot steun van de noodzakelijkheid der wijziging?

Laat het waar zijn, dat in de 1006 gemeenten zonder K. v. K. „toch wel handel van eenige beteekenis wordt gedreven of zich niet onbelangrijke nijverheidsondernemingen bevinden”, gelijk de M. v. T. ons verzekert, is dit dan van zooveel gewicht, dat niet-vertegenwoordiging daarvan in een (intercommunale) K. v. K. schadelijk is?

Ik stel deze vragen, omdat ik de leus: handel en nijverheid *in het geheele land* moeten vertegenwoordigd zijn, wel heel verklaarbaar vind, doch er niet zeker van ben of die vertegenwoordiging, wanneer zij door de wet wordt opgelegd, een levend instituut zal zijn, terwijl tot nog toe de behoefte daaraan, naar ik meen, door de uitgesloten niet sterk werd gevoeld. Want als de aardappelmeel-industrie, de scheepsbouw, enz. ook in plaatsen zonder K. v. K. voorkomen en de aardappelmeelfabrikanten of scheepsbouwers wenschten de oprichting van zulk een college, welke macht heeft dan de vervulling van dien wensch tegengehouden? Onwil van den gemeenteraad? Nog eens, men heeft daarvan niet gehoord. Doch wanneer bij de gegadigden niet veel belangstelling is voor vertegenwoordiging en de wet dwingt hen straks „in te gaan”, zal dan, vraag ik nog eens, het instituut zijn een levende instelling of een dood, formeel, plichtmatig vergaderend, maar zielloos lichaam? Ik ben voor niets zoo bang als voor officieel ingestelde genootschappen, die uit kracht der wet bestaan, doch dan ook daarin hun eenige kracht vinden! Zooals de zaak nu staat, moet het den gemeenten een offer waard zijn zich de weelde eener K. v. K. te getroosten en men heeft niet te klagen over de werkzaamheid dezer instellingen. Doch wanneer er geen initiatief meer voor noodig is en de wetgever de instelling schept... , laat ons het beste er van hopen!

Natuurlijk zie ik niet voorbij, dat de wet op het handelsregister vertegenwoordiging over heel het land vordert. In zoover behoeft over de zaak niet meer te worden gesproken. Maar dat is een vraag van techniek; ik stelde, buiten die vraag om, deze: of de overige gronden der M. v. T. alle even overtuigend zijn en of de door de handelsregister-organisatie geëischte alomme vertegenwoordiging ook overigens *als vertegenwoordiging* voldoen zal aan een behoefte, dus als nuttig zal worden aanvaard en uit het wettelijk kader zal opgroeien tot eene organisatie van maatschappelijke beteekenis. Zou het niet kunnen zijn, dat althans eenige der naast de bestaande Kamers straks op te richten colleges het niet verder brachten dan het beheer van het handelsregister en het ook overigens in stricten zin verrichten van den hun door de letter der wet opgelegden arbeid?

Er is aan deze wijziging van stelsel ten aanzien der oprichting van Kamers v. K. ook nog een andere zijde: de vervanging van gemeentelijke zelfbepaling door het gebod van den Rijkswetgever, doch ik stip dit punt slechts pro memoria aan.

Een tweede belangwekkend vraagpunt is de wenschelijkheid eener afzonderlijke vertegenwoordiging van wat men (in slecht Hollandsch!) noemt „grootbedrijf” en „kleinbedrijf”. Het ontwerp gaat niet zoover afzonderlijke Kamers voor beide groepen te scheppen, doch bepaalt, dat elke Kamer bestaan zal uit twee *afdeelingen*, eene waarin de vertegenwoordigers van het groot-, en eene, waarin die van het kleinbedrijf, zullen zitting hebben. De Kroon bepaalt het aantal leden elke Kamer. Het aantal leden der beide afdeelingen is gelijk, behoudens de mogelijkheid van verschil krachtens een (gemotiveerd) Koninklijk Besluit. Elke Kamer kiest jaarlijks uit haar leden een voorzitter, elke afdeeling een onder- (tevens afdeulings-) voorzitter.

De M. v. T. zegt, dat dit stelsel de slotsom van rijpe overweging is: groot- en kleinbedrijf hangen te nauw samen en gaan te geleidelijk in elkaar over, „dan dat een scherpe afscheiding door stichting van geheel afzonderlijke Kamers onschadelijk voor het geheel zou kunnen zijn.” Wel moeten *in elke Kamer* de hoofd-

groepen aanwezig zijn, niet alleen die, welke de meerderheid der kiezers achter zich heeft. Daartoe strekt evenredige vertegenwoordiging en moeten zoowel de Kamers als het kiezerscorps uit twee afdelingen bestaan. „Hoewel er ook gemeenschappelijke groote belangen zijn, loopen de belangen van groot- en kleinbedrijf dikwijls ver uit elkaar” en kunnen ook tegenover elkaar staan. Op middenstandscongressen is sedert lang reeds de wensch naar een eigen vertegenwoordiging gebleken. Maar ook het grootbedrijf loopt door de splitsing geen gevaar door de talrijker kleinbedrijfkiezers onderdrukt te worden.

Ziedaar de gronden. Klemmend zijn ook deze niet voor mij. Niemand zal willen ontkennen, dat er verscheidenheid van belangen is, maar de groote vraag dunkt mij of men dit moet toespitsen door eene officieele, wettelijke erkenning van twee groepen, die in twee afdelingen gescheiden moeten worden gehouden, omdat de samenbrenging van beide bedenkelijk zou zijn. Komt men door dit afdelingstelsel niet toch tot een „scherpe afscheiding”, nauwelijks minder scherp dan bij de inrichting van afzonderlijke Kamers? De M. v. T. zelve geeft in haar bewoordingen aan, hoe onzeker de grenzen der groepenbelangen zijn. Die groepen hangen nauw samen, zoo heet het en gaan geleidelijk in elkaar over; beide groepen hebben groote gemeenschappelijke belangen, doch ook eigene, bijzondere, strijdig soms met die der andere... Zeker, zoo is het wel. Maar ware het niet verkieselijk, dat de wetgever de „groote gemeenschappelijke belangen” zóó nadrukkelijk vooropstelde, dat hij voor geen afscheiding, ook niet in afdelingen, te vinden bleek? De menschen zelve zijn al te vaak geneigd te zoeken wat hen verdeelt; de wetgever behoeft hen daarin noch te steunen, noch voor te gaan. Hij moge den eisch stellen van vereeniging, van samengaan, van verzoening. Hij moge den gegadigden voorhouden dat zij, bij onderling strijdige belangen, te streven hebben naar die harmonische oplossing, waarin het algemeen belang wordt gevonden. Dat vooropstellend, late hij dan natuurlijk den Kamers de vrijheid bijzondere commissies voor bijzondere aangelegenheden te benoemen. Maar hij late het overige aan het beleid en het inzicht der kiezers en der gekozenen over. Het college, dat hij, wetgever, in 't leven roept, sceppe hij als een eenheid met één taak: behartiging van handels- en nijverheidsbelangen in hun bonte schakeering, te midden waarvan de daartoe aangewezenen zelve den weg ter oplossing en verzoening vinden mogen. *Niet hij scheidt!*¹⁾

De onderscheiding tusschen groot- en kleinbedrijf brengt mij tot de regeling der kiesbevoegdheid (en verkiesbaarheid), welke steunt op de inschrijving in het handelsregister. Daarin is zeer zeker een gewenschte grondslag voor deze regeling getroffen. De scheiding tusschen de beide groepen berust dan op het criterium of voor de handelszaak bij de inschrijving *f* 50 (en jaarlijks *f* 10) wordt betaald. Echter kan de aldus als grootbedrijf-kiezer aangewezenen vragen op de lijst van het kleinbedrijf te worden geplaatst en zoodanige overplaatsing van kiezers kan ook buiten des kiezers wil geschieden door de afdeling voor het grootbedrijf wegens den aard der handelszaak, waarvan de kiezer eigenaar of waaraan hij verbonden is als directeur, commissaris, algemeen procuratiehouder, enz. De practijk zal moeten uitwijzen in hoever dit formeel criterium (blijkens de M. v. T. gelegen in een kapitaal van *f* 50.000 of

¹⁾ Mij is ook niet duidelijk hoe langs den weg van het ontwerp voldaan zal worden aan den wensch van middenstandscongressen naar „een eigen vertegenwoordiging in eenigen vorm”. Duidt niet reeds de naam aan, dat de middenstand tusschen het klein- en het grootbedrijf in staat en, bij splitsing, ten deele tot de eene, voor 't overige tot de andere groep behoort? Zal er een eigen vertegenwoordiging van den middenstand zijn, wanneer de meerderheid der daartoe behoorenden met heel het kleinbedrijf de eene afdeling ener K. v. K. vormt?

minder voor de handelszaak) voor de grensbepaling van de beide groepen voldoen zal, ook: hoe vaak gebruik zal worden gemaakt van de bevoegdheid tot overplaatsing van de grootbedrijf- naar de kleinbedrijf-lijst, welke den kiezer en de grootbedrijf-afdeling is toegekend.¹⁾

De uitbreiding van de werkingsfeer der Kamers v. K. is, dunkt mij, iets dat zonder voorbehoud en algemeen zal worden toegejuicht; die uitbreiding is tweërlei: verruiming van haar adviseerende taak en toekenning (zoo men wil, eigenlijk ook verruiming) van bestuursbevoegdheden. Mij komt het eerste belangrijker voor dan het tweede. „De Kamers v. K. (aldus de M. v. T.) behooren de overheid advies te geven over die aangelegenheden op economisch gebied, waarover deze haar oordeel wensch te vernemen en zij moeten op het gebied van handel en nijverheid de inlichtingen verschaffen, die haar worden gevraagd. Maar niet alleen wanneer haar dit wordt gevraagd, ook uit eigen beweging moeten de Kamers hare inzichten rechtstreeks aan de overheid kunnen mededeelen. In het bijzonder behooren zij bevoegd te blijven tot het uitbrengen van advies over alle ontwerpen van wet of verordening, die handel en nijverheid in ruimen zin betreffen. Het behoort regel te worden, dat de overheid, zoowel die van het Rijk of de provincie als die van de gemeente, de gereorganiseerde Kamers over zulke ontwerpen vóór de indiening er van hoort.” Hierin zie ik voor mij het grootste nut der geheele instelling gelegen: het doen hooren van de stem der practijk, het verstreken van praktische voorlichting aan ambtenaren, die bij het ontwerpen van regelingen aan zulke voorlichting behoefte hebben. Inderdaad *het behoort regel te worden*, dat dit geschiedt!

Wat ten slotte de geldmiddelen betreft, voorzover de baten uit inschrijvingen in het handelsregister niet voldoende zullen zijn, zal de Regeering door toekenning van subsidies het ontbrekende moeten aanvullen; het voornemen daartoe wordt in de M. v. T. reeds aangekondigd. Natuurlijk zullen de Kamers v. K. de beschikking over het noodige moeten hebben, maar voor colleges als deze is geld toch niet de „nervus rerum”. Zij moeten hun beteekenis ontleenen aan het feit, dat zij eene goede vertegenwoordiging van handel en nijverheid vormen, dat zij voor de belangen van die volkswelvaart-bronnen voortdurend en krachtig opkomen, dat zij gevraagd en ongevraagd praktische adviezen geven. Voor de vervulling van die taak is niet allereerst geld noodig, maar een goede bezetting van de zetels.

Stel ik — met voorbijgaan van detailpunten — de vraag of voor zoodanige vervulling van de bovenomschreven taak de ontworpen regeling de gewenschte waarborgen biedt, dan wil ik in antwoord daarop allereerst er op wijzen, dat ook reeds onder de geldende regeling verschillende Kamers v. K. uitmuntende diensten bewijzen; men kent — om dit slechts te noemen — de uiterst belangwekkende jaarverslagen der colleges in onze twee grootste handelssteden; men weet, dat die colleges en andere in den loop der jaren vele zaakkundige adviezen aan de Regeering van stad en land hebben verstrekt en trouwe wachters zijn voor de handels- en nijverheidsbelangen in ruimen zin. Natuurlijk heeft de huidige toestand het onvolledige, fragmentarische van elken willekeurigen groei, maar zeer onvolledig is de vertegenwoordiging toch niet. Nu zullen onder de „nieuwe bedeling” de Kamers v. K. heel het land omvatten; zij zullen rui-

¹⁾ Het is hier de plaats, iets te zeggen over het Voorloopig Verslag, omdat de bijzondere Commissie in haar algemeene beschouwingen, behalve schier eenstemmige toelichting met de nieuwe organisatie slechts eene opmerking over het kiesrecht omvat: het denkbeeld werd geopperd de verkiezing aan de vakvereenigingen op het gebied van handel en nijverheid op te dragen, waartegen m.i. terecht het feitelijk bezwaar werd aangevoerd, dat daarvan op het oogenblik nog geen sprake kon zijn.

mere bestuursbevoegdheden erlangen, geldelijk sterker staan en daardoor allicht beter geoutilleerd kunnen zijn. Te voorzien is, dat zij door dit alles aan gezag zullen winnen, aan uitwendig gezag wel te verstaan, want haar eigenlijke, wezenlijke autoriteit zullen zij ook straks moeten ontleenen aan de betekenis van haar optreden. Ik zeide reeds, dat de overalvestiging van deze Kamers uit kracht der wet leiden kan tot vorming van colleges, die hun wettelijken plicht vervullen zonder als levende organisaties belangrijke diensten te bewijzen. Dit valt af te wachten. Ook: hoe de scheiding in afdelingen voor groot- en kleinbedrijf zal werken. Laat ons hopen, dat geen middenstands- of andere „politiek” de waarde der adviezen aantasten, en daardoor het gezag dezer lichamen ondermijnen gaat!

Vat ik mijn oordeel over de nieuwe regeling samen, ik zou zeggen: aan de reeds bestaande organisaties wordt hier een goede kans voor ontplooiing gegeven; er zal groei zijn in de breedte, wellicht ook in de diepte. Ook van een wet als deze komt alles op de uitvoering aan, in casu op de vraag of de kiezers en de gekozenen hun plicht zullen begrijpen. De wet opent gelegenheden; aan de mannen in handel en nijverheid is het, die te gebruiken.

SMISSAERT.

DE AANSTAANDE VERGADERING DER NEDERLANDSCHE JURISTEN-VEREENIGING.

Op het einde dezer maand zal wederom de jaarlijksche vergadering van de Nederlandsche Juristen-Vereeniging worden gehouden en als altijd zullen aldaar eenige zeer actueele onderwerpen besproken worden. Deze onderwerpen zijn door het bestuur in de volgende vragen geformuleerd: I. „Liggen in de Nederlandsche Rijks-Noodwetgeving, sinds 1 Augustus 1914 in het Staatsblad verschenen, beginselen opgesloten o.a. ten opzichte van het eigendomsrecht, de persoonlijke vrijheid en de strafrechtelijke verantwoordelijkheid, welke verdienen in de wetgeving te blijven voortbestaan na het eindigen van de buitengewone tijdsomstandigheden?” en II. „Zijn wijzigingen in de bepalingen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering omtrent de rechtspraak door scheidslieden, mede in verband met de toeneming van vaste scheidsgerichten, wenschelijk; zoo ja, welke?” Over beide onderwerpen zijn belangrijke praeadviezen verschenen, over het eerste van de hand van Jhr. Mr. E. A. van Beresteyn, over het tweede van Mr. W. Nolen. Het tweede praeadvies over elk der onderwerpen is nog niet uitgekomen, zoodat voorloopig met de bespreking van de verschenen adviezen moet worden volstaan.

Geen opwekkende, zij het ook een zeer leerzame, lectuur levert het geschrift van Mr. van Beresteyn. In lange rij passeert het groote getal der crisiswetten de revue, maar weinig schoons wordt ons vertoond en schier geen bepaling gaat voorbij of zij is het voorwerp van een scherpe, vernietigende critiek, een critiek, die ook naar mijne meening ten volle gerechtvaardigd is. Men begrijpe mij goed: de critiek betreft de vraag of wat in crisistijden geschapen is, ook dienstig kan blijven voor later en dan blijft ongeveer niets over; dan wordt bijna alles afgekeurd en alle nieuwigheden worden afgewezen. Waar verandering noodig is, zal deze meestal elders moeten gezocht worden, dan waar de crisiswetgever gemeend heeft deze te vinden. De billijkheid gebiedt natuurlijk te bedenken, dat deze voor een moeilijke, bijna onoverkomelijke taak stond. De materie was nieuw, hij wist niet of de voorschriften voor kort of voor lang zouden gelden en de loop der gebeurtenissen leidde er toe, dat het meestal anders uit kwam, dan de beste voorspellers hadden gemeend. Overhaastig moest dikwijls gewerkt worden, een wettelijke formule moest voor reeds gebeurde feiten worden gevonden, door

noodzakelijke decentralisatie werden bevoegdheden gegeven aan organen, die de weelde van gezagsuitoefening niet altijd konden verdragen. . . . geen wonder, dat op deze wijze niet veel blijvends is verricht. Ook de praeadviseur is hiervoor niet blind, maar al was dan ook moeilijk een perfecte crisiswetgeving te verwachten, het resultaat is wel wat heel poover; met erkende rechtsbeginselen is wel wat heel zonderling omgesprongen, zoodat toch ook de crisiswetgever, in het bijzonder het departement van Landbouw, zeker niet geheel kan worden vrijgepleit met een beroep op de moeilijkheid van de taak.

Alvorens de crisiswetten zelf te beschouwen, bespreekt Mr. van Beresteyn eerst eenige algemeene onderwerpen. De crisiswetgever is anders dan de gewone wetgever. In de eerste plaats is het zwaartepunt van het parlement op de regeering overgegaan; de groote haast stond een nauwkeurige bestudeering in den weg; wetten, waarover anders weken zou gesproken zijn, gingen nu in uren. Kreeg men vroeger te veel, nu kreeg men te weinig. Dit zou nog zoo erg niet zijn geweest, wanneer de departementale voorbereiding gelijken tred had gehouden met het grooter overwicht van het werk der regeering, maar in plaats van beter, vinden wij vrij algemeen een slechter, slordiger voorbereiding, wellicht onbewust veroorzaakt door het zwakkere parlementaire toezicht. Naast een slechte totstandkoming van wetten zien wij een veel grooter plaats toegekend aan den minister-wetgever, vinden wij delegatie aan lagere organen, zelfs aan particulieren. Als zoodanig worden in het bijzonder genoemd het Kon. Nat. Steuncomité, N.O.T. en N.U.M. Door hun macht om voorwaarden te verbinden aan vergunningen, oefenen zij bevoegdheden uit b.v. op fiscaal gebied, welke uitsluitend den wetgever toekomen. Bevredigend is deze toestand niet. De praeadviseur is van meening, dat met uitbreiding van de staatstaak wel gepaard zal moeten gaan eenige delegatie van wetgevende macht, maar dit zal slechts behooren te geschieden aan openbare organen, welke voldoende waarborg bieden.

Buitengewoon slordig, onsystematisch is de vorm der crisiswetten, de terminologie, de wijze van afkondiging. Als voorbeeld van slechte techniek wordt gewezen op de onteigeningswet, die vijfmalen is gewijzigd, telkens door andere departementen en op andere wijze. Ook op het systeem der crisiswetgeving wordt een strenge critiek uitgeoefend. In plaats van rechtstreeks voorschriften te geven, te gebieden wat gewenscht wordt, is de wetgever daarvoor teruggeschrikt en heeft hij zijn kracht gezocht in het zooveel mogelijk verbieden. In plaats van b.v. bepaalde teelt voor te schrijven, verbiedt hij de teelt van handsgewassen. Het resultaat is gering; wat gewenscht wordt, wordt niet bereikt. Wat men als een positief gebod niet durft te bevelen, tracht men langs indirecten weg te verkrijgen door het als voorwaarde aan het verleenen van een of andere vergunning te verbinden. Innerlijk verband tusschen vergunning en voorwaarden ontbreekt. Een verder gevolg van het overmatig aantal verboden is het overmatig aantal overtredingen, vermindering van den eerbied voor de wet.

Na deze algemeene beschouwingen over de crisiswetgeving, worden de verschillende bepalingen groepsgewijze besproken. In de eerste plaats die, welke betrekking hebben op de grondrechten. Bepalingen zijn voorgeschreven voor de vrijheid van arbeid en van verkeer. Waar volledige vrijheid van arbeid bestond, is in sommige gevallen als tot het gildewezen teruggegaan. Verbod van uitoefening van bedrijf, verbod van handel; erkenning slechts van hen, die vóór den oorlog een bedrijf of handel uitoefenden. Een bevroezingsmethode, die wellicht gerechtvaardigd was geweest, indien de buitengewone omstandigheden slechts eenige maanden hadden geduurd, maar welke funest heeft gewerkt, nu de oorlog een zoo langdurig verloop heeft gehad. Uitschakeling van

concurrentie, ongerechtvaardigde bevoordeeling van enkelen, tegenhouding van energieke jongeren zijn evenzoo vele fouten, welke zoo spoedig mogelijk naar de vrijheid van arbeid doen terugverlangen. Absolute vrijheid zonder eenige beperking? De praeadviseur meent, dat hiernaar niemand meer verlangt. Toezicht op producten en producenten, op aard en kwaliteit der waren, op bekwaamheid der voortbrengers kan gewenscht zijn. Toezicht op de beurs is in het algemeen belang, maar dat alles is anders dan de beperkingen, die wij in den crisistijd hebben leeren kennen. De vrijheid van vervoer is door de talrijke vervoerverboden aan banden gelegd. Het oorspronkelijk doel was om de goederen in het land of op een bepaalde plaats te houden, maar in de praktijk werd daarvan misbruik gemaakt en werd een vervoerverbod uitgevaardigd om aan het vervoer voorwaarden te verbinden van allerlei aard, met het eigenlijk doel geen verband houdende.

Op het gebied van het privaatrecht heeft de crisisrechter ernstig ingegrepen. In de eerste plaats wat betreft den eigendom. Beperkingen van gebruik van allerlei aard, en zonder schadevergoeding. In beginsel staat Mr. van Beresteyn niet vijandig tegenover meerdere beperking van den eigendom, indien het algemeen belang deze vordert. Daarnaast gebruik van eigendom, vorderen van schepen e.d., met een bijzondere regeling van de schadeloosstelling in dien zin, dat niet de werkelijke schade vergoed wordt, maar daaraan een limiet wordt gesteld. Dit beginsel, dat bij de onteigening uitvoeriger besproken wordt, vindt geen aanhanger in den praeadviseur. Wel zou hij een regeling wenschen, waarbij in het algemeen aan den rechter werd opgedragen een billijke vergoeding te verleenen, dus noch imperatief bevel om de werkelijke waarde te vergoeden, noch een gedwongen limiet. Toch zullen naar mijne meening zeer gewichtige redenen er toe moeten leiden, dat niet de volle waarde zal worden vergoed, vooral wanneer de wensch van den praeadviseur werkelijkheid wordt, dat in de toekomst de onteigening zal worden vergemakkelijkt. Hiertegen is zeker niet veel in te brengen. De onteigening is moeilijk, kostbaar en riskant en te veel wordt zij met succes gebruikt om een te hooge vergoeding in de wacht te slepen. De procedure werkt langzaam en de crisistijd noodzaakte herhaaldelijk tot wijziging om tot een spoediger inbezitneming te kunnen geraken. In deze richting kan wellicht blijvend voortgewerkt worden. Een der weinige resultaten van de wetgeving dezer tijden!

Ook het contractenrecht is niet onopgemerkt door den crisisrechter voorbijgegaan. De voorschriften der Huurcommissie- en Huuropzeggingswet hebben den grondslag van alle overeenkomsten: „alle wettiglijk gemaakte overeenkomsten strekken denjenigen, die dezelve hebben aangegaan tot wet” geheel terzijde gesteld. Waarschijnlijk noodzakelijk in crisistijd, zullen deze voorschriften weer dienen te verdwijnen. Zij strekken tot bestrijding van den woningnood, maar deze wordt niet hiermede, maar met bouw van nieuwe woningen opgelost. Toch zou de praeadviseur deze bepalingen willen handhaven, niet tot het einde der buitengewone omstandigheden, zooals in de wet is bepaald, maar tot het einde van den woningnood.

Op geen gebied echter heeft de crisiswetgever ernstiger gezondigd, dan op dat van het strafrecht. Ik zou te veel ruimte vragen, wanneer ik ook hierop verder inging, maar voldoende is het er op te wijzen, dat schier op elk beginsel, van wat tot een goed strafrecht geacht wordt te behooren, inbreuk is gemaakt, zonder dat iets beters, wel veel slechters, gegeven werd. Laat ik hiermede volstaan. Opwekkend noemde ik de lectuur niet, want het is niet aangenaam over een zoo belangrijke wetgevende periode een zoo voortdurend afbrekend oordeel te moeten lezen en te moeten beamen. Hoe veel aangamer zou het geweest zijn, wanneer wij uit de nood-

wetgeving dezer sombere jaren tenminste veel hadden mogen behouden wat goed gebleken was, zoodat ook voor de toekomst nuttig werk was verricht. Nu is dit werk voor de toekomst meest negatief; het heeft ons geleerd, hoe wij niet moeten doen en in hoofdzaak is dan ook het antwoord van den praeadviseur op de gestelde vraag ontkennend.

* * *

Een geheel ander onderwerp behandelt Mr. Nolen. In de laatste tien jaren heeft het instituut van de vaste scheidsgerechten een buitengewone vlucht genomen. Niet voorzien in de wetgeving, domineert het nu de arbitrage, overschaduwde het de gewone rechtspraak. In de wet wordt het compromis summier, het pactum de compromittendo hoogst summier en het vaste scheidsgerecht niet behandeld. De wet beschouwt als het normale geval van arbitrage, dat de partijen besluiten een bestaand geschil aan het oordeel van bepaalde scheidslieden te onderwerpen. Zij laat ook wel toe, dat wordt afgesproken om een eventueel later te ontstaan geschil aan arbiters ter beslissing te geven, maar dit geval wordt niet verder uitgewerkt. Onbekend is het haar, dat er vaste scheidsgerechten bestaan met vaste arbiters en dat zonder uitdrukkelijk bewust beding aan zulke scheidsgerechten geschillen zullen worden onderworpen op den enkelen grond, dat partijen lid zijn van een bepaalde vereeniging of dat gehandeld is onder zekere algemeene voorwaarden of op een bepaalde beurs. Waar een dergelijke rechtspraak echter een zoo grooten omvang heeft gekregen, dat in 1913 in Rotterdam 1330 arbitrale vonnissen zijn gedeponereerd tegen 20 in 1900, spreekt het van zelf, dat het gemis aan wettelijke bepalingen sterk wordt gevoeld, meer nog, dat de toepasselijkheid van de voor de gewone arbitrage gegeven regels knellend zijn voor de vaste scheidsgerechten, voor welke zij nimmer zijn nedergeschreven. Het was dan ook een gelukkige gedachte van het bestuur om dit onderwerp ter bestudering op te geven en geen deskundiger voorlichter was te vinden geweest dan de ijverige secretaris van het scheidsgerecht van het Comité van Graanhandelaren te Rotterdam, die reeds herhaaldelijk heeft blijk gegeven, welk een warm voorstander hij is van het jonge instituut. Geen wonder dan ook, dat het praeadvies na een historische inleiding aanvangt met een opsomming van de voordeelen van deze arbitrale rechtspraak boven de officieele gewone rechtspraak. Deze voordeelen zijn bekend: zij zijn de deskundigheid van de rechters, de ongebondenheid aan ons procesrecht en verouderd handelsrecht, de snelle beslissing, de geringe kosten. Voorwaar geen geringe voordeelen, waartegen slechts weinig nadeelen zijn aan te voeren. De praeadviseur wijst er op en ondergeteekende kan dit uit zijne ondervinding volkomen bevestigen, dat er geen vrees behoefte te bestaan, dat de scheidsrechters hun taak te licht en te oppervlakkig opnemen; uiterst nauwgezet doen zij hun werk en voor niets zijn zij zoo bevreesd dan dat zij partijdig zouden worden geoordeeld. Dikwijls zijn zij, en ook hierin gaan onze ervaringen gelijk, nog juristischer dan de jurist, die aan het scheidsgerecht verbonden is.

Het is dan ook geen wonder, dat de handel zich tot deze wijze van berechting voelt aangetrokken en dat steeds meer groepen handelaren voor hun groep een vast scheidsgerecht instellen met uitsluiting van de gewone rechterlijke macht. Nu heeft echter deze arbitrale rechtspraak in den laatsten tijd steeds grootere moeilijkheden ondervonden van het ontbreken van wettelijke bepalingen of door voorschriften, welke voor haar ondoelmatig zijn.

In de eerste plaats de bevoegdheidskwestie. De scheidsmannen mogen hun eigen bevoegdheid niet beoordeelen. De Hoge Raad heeft in 1913 beslist, dat, waar volgens de Grondwet niemand van zijn bevoegden rechter mag worden afgetrokken, de rech-

ter alléén beoordeelen kan of zich een geval voordoet, waarin partijen vrijwillig een anderen rechter hebben aangewezen. Indien dus een der partijen de onbevoegdheid van het scheidsgerecht inroept, is het met zijn taak vooreerst gedaan. Aan den rechter de beslissing of de zaak weder bij het scheidsgerecht zal terugkomen. Deze competentie-kwestie kan zich op verschillende wijzen voordoen. Betwisting van de betreffende koopovereenkomst houdt, meestal onbewust, in zich betwisting van de arbitrale bevoegdheid. Zou immers de koopovereenkomst niet tot stand zijn gekomen, dan was er ook niet een daarbij overeengekomen arbitraal beding en dus geen bevoegdheid van het scheidsgerecht. Verschil in opvatting over de voorwaarden van den koop kan er toe leiden om te besluiten, dat er geen wilsovereenstemming is geweest. Ook dan dus geen koop, en geen arbitrale bevoegdheid. In vele gevallen komt het gevoerde verweer dus tevens neer op betwisting der competentie en in al die gevallen zou het scheidsgerecht zich volgens deze opvatting onbevoegd moeten verklaren. Van de rechtspraak der vaste scheidsgerechten zou niet veel terechtkomen. Gelukkig heeft de praktijk een uitweg gevonden: zij beoordeelt de bevoegdheid wel en indien het scheidsgerecht zich bevoegd verklaart, doet het uitspraak in de hoofdzaak. Aan de andere partij komt dan het recht toe zich tegen de tenuitvoerlegging te verzetten met een beroep bij den rechter op de onbevoegdheid van het scheidsgerecht. Acht deze het beroep juist, dan vervalt natuurlijk de onbevoegd gegeven beslissing; indien echter door den rechter het scheidsgerecht bevoegd wordt verklaard, blijft — dit is onlangs in hoogste instantie en naar mijne meening volkomen terecht uitgemaakt — ook de beslissing over het geschil van kracht. Mr. Nolen wil nu aan dezen toestand een wettelijke basis geven en doen bepalen, dat de erkende scheidsgerechten hun eigen bevoegdheid mogen onderzoeken. Bij mij is daarbij de vraag gerezzen of, wanneer het beroep van den Hoogen Raad op art. 153 en 156 Grondwet juist is, een wettelijke bepaling als door den praeadviseur voorgesteld niet ongrondwettig is. Ik voor mij ben echter van de juistheid van 's Hoogen Raads opvatting in dezen niet zoo overtuigd. Niet omdat de rechter uitmaakt, dat er een arbitraal beding bestaat, is het scheidsgerecht bevoegd en worden partijen niet tegen hun wil van hun gewonen rechter afgetrokken, maar omdat het is overeengekomen en het arbitraal beding bestaat. Ook als het scheidsgerecht dit uitmaakt en zich bevoegd verklaart, is de feitelijke toestand dezelfde en wordt dus niemand een grondwettelijk onrecht aangedaan. Eerst als het scheidsgerecht zich ten onrechte bevoegd verklaart; maar daarom moet ook het laatste woord altijd aan den rechter blijven. Naar mijne meening is dus de thans gevolgde praktijk noch onwettig, noch ongrondwettig. Het is echter in dit blad niet de plaats om dit punt nader uit te werken; voldoende is, dat ik mijne opvatting hiermede heb aangeduid.

Nauw verbonden aan de bevoegdheidsbezwaren zijn de wrakingsmoeilijkheden, welke een ware wrakingsplaag zijn geworden en het geheele instituut der vaste scheidsgerechten met ondergang bedreigen. Hier hebben wij een positieve wettelijke bepaling, waarbij is voorgeschreven, dat de beslissing over wraking van scheidslieden moet geschieden door den rechter. Waar deze bepaling uiterst bezwarend is voor de vaste scheidsgerechten, is in de meeste reglementen een afwijkende bepaling opgenomen, volgens welke het scheidsgerecht zonder den gewraakte over de wraking beslist. Moeilijkheden gaf dit niet; in de praktijk kwam wraking zoo goed als niet voor; daarvoor zorgde de reeds hiervoren vermelde nauwgezetheid der arbiters zelf. Tot plotseling de wettigheid van zulk een afwijkende bepaling aan het oordeel van den rechter en ten slotte aan dat van den

hoogsten rechter werd onderworpen en deze besliste, dat de betreffende wettelijke bepaling, evenals alle bepalingen, de scheidslieden betreffende, van dwingend recht zijn, waarvan niet mag worden afgeweken. Wat is het gevolg? Dat al deze bepalingen onwettig zijn, dat elk beroep op wraking de behandeling voor het scheidsgerecht schorst en de zaak voor den gewonen rechter brengt, dat door deze uitspraak de aandacht zoo op deze kwestie is gevestigd, dat hiervan met graagte door onwillige gedaagden gebruik is en wordt gemaakt en zich thans een ware wrakingsplaag voordoet, waardoor de werkzaamheid der scheidsgerechten met lamheid wordt geslagen. In ongeveer 250 zaken is een dergelijk beroep gedaan in den laatsten tijd en is de omslachtige rechterlijke procedure tusschen de vlugge arbitrale behandeling ingeschoven. Hier moet worden ingegrepen en is de voorgestelde wetswijziging absoluut noodzakelijk. En als deze absoluut noodzakelijke wetswijziging mocht uitblijven? Laat men dan nogmaals een beroep doen op den Hoogen Raad. Ongetwijfeld heeft deze de gevolgen van zijn beslissing niet voorzien en reeds meer heeft ons hoogste rechtscollege getoond te willen helpen als de wetgever achterbleef. Het zeer ernstige gevaar zou hier doen heenstappen over het niet te miskennen bezwaar, dat de vorige tegengestelde uitspraak eerst zoo kort geleden gegeven is.

Naast meer kwesties wordt ook de vraag van het hooger beroep besproken. De wet bepaalt, dat er van arbitrale beslissingen geen hooger beroep openstaat, tenzij partijen anders hebben beslist; in dat geval wordt het beroep gebracht bij den gewonen rechter, die ook in beroep zou hebben geoordeeld, als de zaak in eerste instantie bij den gewonen rechter was aangebracht. Reeds vóór de hiervoren vermelde uitspraak van den Hoogen Raad omtrent het dwingend karakter van de arbitrale bepalingen is uit vrees hiervoor een overigens gewenscht hooger beroep bij een der vaste scheidsgerechten niet ingesteld. Beroep bij den rechter wilde men niet; terecht, men kiest geen arbitrage om ten slotte weer bij den rechter terecht te komen en daar alle bezwaren weder te vinden, waaraan men juist wilde ontkomen. Een beroep bij een hooger scheidsgerecht durfde men niet instellen uit vrees, dat een afwijking van de wettelijke bepalingen hierover niet geoorloofd is. Bij verschillende scheidsgerechten bestaat echter een zoodanig beroep bij een hooger scheidsgerecht en dit werkt goed. Een goede rechtspraak heeft beroep nodig, ware het alléén, dat de in het ongelijk gestelde partij meer bevredigd is, althans minder aanleiding heeft om zich achtergesteld te achten, maar toch komt het mij wel wat optimistisch voor van den praeadviseur, wanneer hij schrijft, dat wel niemand de bevoegdheid zal betwisten om als appèlrechter een college van arbiters aan te wijzen. Het wetsartikel over de wraking heeft geen ander karakter dan dat over het beroep en ik zou vreezen, dat, indien het oordeel van den Hoogen Raad thans gevraagd werd over de geldigheid van het arbitraal beroep, ook hier een beslissing zou worden gegeven, welke aan de bestaande appèlscheidsgerechten hun grondslag zou ontnemen. Mr. Nolen wil dan ook wel voorstellen om hierover een bepaling op te nemen en zeer practisch stelt hij voor, in tegenstelling met de bestaande regeling, het beroep op den gewonen appèlrechter uit te sluiten.

Nog vele punten worden besproken: de benoeming van scheidslieden, hunne vervanging, de tenuitvoerlegging van de arbitrale uitspraken, maar een bespreking van dit alles zou den omvang van dit artikel te groot doen worden. Zijne opmerkingen hieromtrent zijn echter daarom niet minder een overweging waard. In het geheele praeadvies is verder een scherpe scheiding gemaakt tusschen de vaste scheidsgerechten en de eenvoudige arbitrage. Voor vaste scheidsgerechten, welke waarborg van deugdelijkheid kunnen geven en welke dan als zoodanig erkend kunnen wor-

den, wil hij ruimere bepalingen geven dan voor de overige arbitrage. Waar deze arbitrage werkelijk een eigen karakter vertoont, is in beginsel zulk een scheiding niet verwerpelijk. Een stel van voorgestelde wetswijzigingen besluit dit eveneens zeer lezenswaardige, uitvoerige praeadvies.

RIBBIUS.

FACTOREN IN HET WONINGVRAAGSTUK.

Wordt, zooals wij in het vorig nummer aantoon- den ¹⁾, in industrialisatie in hoofdzaak de oplossing van het woningbouwvraagstuk gezien, dit neemt niet weg, dat ook in andere richting aan de oplossing gewerkt moet worden. Al is het niet mogelijk cijfers te ramen omtrent de besparing, welke uit meerdere industrialisatie kan voortvloeien, met zekerheid kan wel voorspeld worden, dat ook deze op zichzelf even- min als de huurstijging, niet tot het einddoel, den zelf rendabelen bouw zal leiden. Het nut, dat uit industri- alisatie te trekken valt, zal misschien nog eer gezocht moeten worden in de daardoor mogelijke techniek- verbetering, zonder bouwkosten-verhooging dan in belangrijke daling der bouwkosten.

De industrialisatie is bovendien een vraagstuk van zoodanigen omvang en zal zoo tal van jaren vorderen vóór een belangrijke stap er heen gedaan zal zijn, dat ook naar andere spoediger tot stand te brengen besparingen gezocht moet worden. Inderdaad is hierbij spoed gewenscht. Wie de buitenlandsche vakbladen volgt en wel speciaal de Duitsche, zal met schrik en beven lezen, hoe geregeld van bevoegde zijden bouw- constructies en bouwmaterialen aangeprezen worden, welke door den ergsten revolutiebouwer in vroeger jaren nog met een zekeren afschuw verworpen zouden zijn. Het leemen huis wordt thans reeds in zuiver téchnisch wetenschappelijke bladen als een aanneme- lijke oplossing besproken. Door den grooten woning- nood in alle Europeesche landen en door de wanorde in de productie en het verkeerswezen is het gevaar maar al te groot, dat wanhoop er ten slotte toe zal leiden alle middelen onverschillig welke, te grijpen, welke maar tot vermeerdering van den woningvoor- raad kunnen strekken. Om het gevaar van snelle daling van het peil der woningconstructie te keeren, moeten wij al aanstands omzien naar een tweede middel om den woningbouw goedkooper te maken en wel liefst zoo, dat daarbij het woningtype uit sociaal oogpunt beschouwd, niet achteruitgaat. Wij zullen daarom onze beginselen, waarnaar we tot dusver onze woningen bouwden, grondig moeten herzien. Wij zullen moeten begrijpen, dat veel, wat vóór den oorlog als min of meer bereikbaar ideaal zich voordeed, thans ver verwijderd is.

Het gevaar tegen een gezonde hervorming op het gebied van den woningbouw dreigt alweer van twee kanten. Aan de eene zijde de reactionnaren, de sceptici, die in opheffing geen geloof hebben. Aan de andere zijde de volbloed woninghervormers, die met alle kracht wenschen aangestuurd te zien op den bouw van type-woningen, welke vóór den oorlog als model golden — zelfs wordt nog op verruiming aan- gedrongen — zonder dat tegelijkertijd andere, voor- deeliger bouwmethoden te berde worden gebracht.

De laatste categorie is — hoezeer betreur ik het dit te moeten zeggen — even, zoo niet nog gevaarlijker dan de eerste. Waar zij iets nastreven, dat in de toekomst in het groot niet bereikbaar is, werken zij er toe mee, dat op *kleine* schaal model-woningen volgens ideaal-typen van vóór 1914 gebouwd worden, welke de financieele draagkracht van de huidige en ook van de toekomstige maatschappij te boven gaan. Het gevolg is, dat op *grote* schaal krotten gebouwd zullen worden of, wat nog erger is, dat op *grote* schaal jarenlang woningnood blijft heerschen met al de ernstige sociale gevolgen, welke daaruit voortvloeien.

Hoe zou men wenschen, dat een moderne Bastiat opnieuw naar de pen ging grijpen om ook voor deze

tactiek in een helder betoog het „*ce qu'on voit et ce qu'on ne voit pas*” bloot te leggen.

Wat men *ziet*. Het zijn de enkele groepen model- bouw, de tuindorpen misschien, welke sommige her- vormers — niet aan den omtrek der stad alleen — maar wijk aan wijk wenschen gebouwd te zien.

Wat men *niet ziet*. Het is het tekort aan woningen, dat zal blijven bestaan of de vele nieuwgebouwde woningen van allerslechtste kwaliteit en inrichting, welke ter leniging in den nood gebouwd zullen moeten worden van hetgeen de maatschappij nog over heeft om aan woningbouw te besteden. Want wat de een te veel krijgt moet de ander derven.

Het grootste gevaar van het drijven naar de ver- wezenlijking van de woningidealén van vóór 1914 bestaat hierin, dat de aandacht afgeleid wordt van de richting, waarin werkelijk verbetering te vinden is. De stuwkracht van hen, die in de eerste plaats groep- en zijn en ook van nature den meesten aandrang gevoelen om den wagen weer aan het rollen te bren- gen, werkt in een richting, welke hem onherroepelijk opnieuw in het moeras helpt.

Men zal mij wellicht de groote plannen voor woning- bouw in het Britsche rijk voor de voeten werpen. De Engelschen, toch waarlijk practische lieden, zullen thans op groote schaal woningen bouwen volgens typen, welke de idealen van vóór den oorlog nabij komen. Het door Lloyd George ontwikkeld schema van plannen ter voorziening in den woningnood, be- staat immers in den bouw van niet minder dan 500.000 vrije ééngzinswoningen met tuin. De bouwdichtheid zou niet meer dan 30 woningen per H.A. mogen be- dragen, dat is nog belangrijk lager dan die van model Nederlandsche tuindorpen, waarvan de dichtheid het cijfer 50 nadert (tuindorpen aan de Heijlplaat en bij den Hilledijk te Rotterdam). Nooden deze kloeke En- gelsche plannen niet tot navolging?

Verleidelijk is het zeker, maar een nader onderzoek doet hiervan terugdeinzen. In de eerste plaats is het moeilijk, bij nalezing van de Engelsche tijdschriften, de gedachte van zich af te zetten, dat de eerste aan- kondiging der waarlijk grootsche plannen van Enge- lands eerste minister niet geheel vrij was van een verkiezingsbacil. Ook blijken de oorspronkelijk aan- gekondigde verplichtingen tot zeer ruimen bouw, welke de regeering den gemeenten op zou leggen, bij nadere kennismaking meer als verzoeken te moeten worden beschouwd. Verder blijkt, na lezing en inge- wonnen informaties, op het oogenblik, dat dit artikel geschreven wordt, de bouw nog maar op zeer geringe schaal te zijn ondernomen en zoolang de duizenden wo- ningen, welke het Vereenigd Koninkrijk te kort komt, niet gebouwd zijn, is mijn geloof, dat deze alle volgens de ideaal-tuinstadgedachte tot stand zullen komen, vrij gering. Maar mocht dit niettemin geschieden, ten spijt van de groote moeilijkheden, welke aan zoodanig opzet verbonden zijn — ik denk aan het grond- prijsvraagstuk, verhoogde kosten van straataanleg, rioleering en verkeer in de groote steden — dan nog moet ik helaas sceptisch tegenover het Engelsche voorbeeld blijven staan. ¹⁾

Want een oplossing voor *het* woningvraagstuk geeft dit voorbeeld niet. Het gaat niet om de vraag of het mogelijk en wenschelijk is op het platteland en in enkele buitenwijken van groote steden complexen van uitsluitend ééngzinswoningen te bouwen, waarbij de aanleg het karakter van tuindorpen krijgt. Omtrent de wenschelijkheid daarvan zal weinig meningsver- schil bestaan en omtrent de mogelijkheid — nu ja, men behoeft ook alweer niet al te financieel te wor- den. Elke gemeente zal van tijd tot tijd — ook in

¹⁾ Nadat dit geschreven was, bleek uit een bericht in de „Nieuwe Rott. Courant”, dat van regeeringswege in Engeland stappen gedaan worden om in samenwerking met de plaatselijke overheid tot den bouw van een nieuw soort betonnen huurkazernes te komen. Dit lijkt wel heel iets anders te zijn dan dé oorspronkelijke grootsche opzet van uitsluitend ééngzinswoningen. — P.

¹⁾ Zie pag. 547 v.v.

deze tijden — wel eens een greep in haar schatkist doen voor niet economische uitgaven op het gebied van stadsverbetering, voor plein- en parkaanleg, b.v. Evenzeer zal zij termen kunnen vinden om, zij 't met niet onbelangrijke offers, hier en daar aanleg van wijken te bevorderen, welke strikt genomen te ruim zijn opgezet. Niet in de eerste plaats het belang der bewoners vormt dan het hoofdmotief der extra-uitgaven, veeleer moet dit gezocht worden in het algemeen stadsbelang, dat in bepaalde wijken een ruimen aanleg wettigt.

Dergelijke woningbouw beheerscht ten slotte niet het woningvraagstuk in breeden omvang. Het gaat er om, de oplossing te vinden voor het normaal type bouw voor de verschillende bevolgingsklassen, waardoor enerzijds opheffing van het woningpeil mogelijk is of, wil men zich voorzichtig uitdrukken, verlaging van dat peil voorkomen wordt en dat anderzijds op groote schaal en op den duur als op zichzelf rendabel bedrijf kan worden ondernomen. Als zoodanig kunnen wij de Engelsche plannen, zooals we deze tot dusver uit de vakliteratuur leerden kennen, nog niet beschouwen. Hoe belangrijk op zichzelf, zal deze woningbouw, zolang hij duurder uitvalt dan de maatschappij zich feitelijk veroorloven kan te besteden, de oplossing van het groote algemeene woningvraagstuk eer bemoeilijken dan bevorderen. Een nieuwe woningnood dan wel een terugslag tot woningbouw van zeer laag peil zal, vreezen wij, het onvermijdelijk gevolg zijn.

Met volle kracht moet dus aan den arbeid getogen om te zoeken naar oplossingen, welke enerzijds aan alle uit sociaal oogpunt te stellen eischen voldoen en welke anderzijds den woningbouw op een financieel meer gezonde basis zullen brengen. Kan daarbij gedeeltelijk gespeculeerd worden op eenige daling der bouwrijzen in de toekomst en op wat hogere huuropbrengsten, zoo zal toch de oplossing voornamelijk in de bouwwijze zelf gezocht moeten worden.

Het is de verdienste van den bekenden Duitschen architect Peter Behrends in een zeer lezenswaardig boekje „Vom Sparsamen Bauen”, dat ook in ons land reeds de aandacht trok, het vraagstuk van den woningbouw bij een goeden kant angevat te hebben. Behrends begint nl. als feit te stellen, dat onherroepelijk op de door den oorlog zeer omhoog geloopte prijzen van bestratings- en rioleeringskosten bespaard moet worden. Hiertegen helpen geen halve maatregelen. Hij neemt daarbij geen genoegen met den eisch te stellen, dat het bestrate oppervlak in woonstraten ten spijt van de daaruit voortvloeiende nadeelen, zeer belangrijk in breedte zal moeten verminderen, hij gaat verder en geeft oplossingen aan, waardoor de kosten van straat- en rioolaanleg per woning belangrijk dalen. En hij doet dit — het lijkt op het eerste gehoor paradoxaal — door de woningen bovendien zoowel aan voor- als achterzijde in diepe tuinen te leggen. Werkelijk een soort tuinstad, met dien verstande, dat hij terecht inziet, dat geen groote stad denkbaar is van laagbouw alleen, doch dat de laagbouw alleen mogelijk is door een logische combinatie met verdiepingbouw. Op de oplossingen, welke Behrends geeft, kunnen wij thans — hoe verleidelijk ook — niet verder ingaan. Het gaat hier trouwens niet om die oplossing op zichzelf, waartegen zeker wel bij nadere kennismaking een en ander is in te brengen. Het gaat hier veeleer om het voorbeeld, door Behrends gegeven aan allen, die zich met vollen ernst en toewijding aan de oplossing van het zoo uiterst moeilijke vraagstuk willen wijden. Het vraagstuk zien zooals het is en niet zooals we het volgens oude idealen zouden *wenschen*. Dat is ten slotte de les, die de schrijver ons geeft.

Terloops mag hier ook melding gemaakt worden van een ontwerp van den architect Brinkman voor de gemeente Rotterdam gemaakt. Het betreft den bouw van een complex van ruim 270 woningen op een terrein, waar verdiepingbouw noodzakelijk was. De architect wist zich los te maken van het in zekeren

zin terecht, maar in de practijk tot een stokpaardje verworden beginsel om elke woning een eigen trap te geven. In de plaats van de ellendig smalle halfduistere trappen, welke zoo tal van bovenwoningen in de groote steden van ons land als toegang dienen en waaraan een schrijver niet ten onrechte den naam kippenrennen toekende, ontwierp Brinkman voor de woningen der tweede verdieping ruime goed verlichte trappertalen. De gemakkelijk begaanbare trappen, waarop twee personen elkaar zonder bezwaar passeeren kunnen, leiden naar een ruime buitengalerij op de tweede verdieping, van waaruit de bovenwoningen elk met afzonderlijken toegang bereikbaar zijn. Op ongeveer elke 14 bovenwoningen komt één trap voor. De woningen op den beganen grond en de eerste verdieping daarentegen zijn als geheel vrije woningen, elk met eigen tuin, ontworpen. In het midden van het complex is een gelegenheid voor wasschen en drogen van goed ontworpen. De galerij kan eventueel later met liften, ook door bakkerswagens en dergelijke, bereikt worden.

De oplossing, zooals deze door den architect is aangegeven, is ook alweer niet als *de* oplossing te beschouwen. Maar zij opent een stap er heen, doordat zij met minder kosten woningen levert, welke in het gebruik ontegenzeggelijk den bewoners voordeelen moeten verschaffen boven hetgeen tot dusver als regel aan de markt gebracht wordt.

Van het grootste belang is ook — en hier moet het voorbeeld van boven af komen —, dat gestreefd worde naar ernstige oplossingen voor het gebruik van gemeenschappelijke keuken. Het is niet noodig en om sociale redenen ook niet wenschelijk om met de goede volksgewoonte, den maaltijd aan eigen huis te nuttigen, te willen breken. Maar waar straks, evenals in andere landen, voor de meer gegoeden het houden van dienstboden wel luxe zal worden, is het noodzakelijk, bijtijds naar andere woonoplossingen uit te zien. Het vraagstuk der „flats” en der gemeenschappelijke keuken voor meerdere gezinnen komt daardoor vanzelf ter tafel. Reeds thans worden in die richting plannen ontworpen. Het lijkt een groot belang, dat deze worden doorgezet. Want hoezeer uit den aard der zaak het vraagstuk van den volkswoningbouw het meest naar voren wordt gebracht, zoo vraagt ook de woningbouw van andere klassen alle aandacht. De meer gegoeden in de eerste plaats zullen in hun woonwijze geducht moeten bezuinigen om ook hierdoor de maatschappij weer te kunnen doen verwerven, wat de oorlog haar ontroofd heeft.

Juist bij de betere klassen kan en moet bezuiniging zooveel eerder geschieden, omdat hierdoor geen hygiënisch-sociale eischen in het gedrang zullen komen, eer luxe tot eenvoud zal kunnen worden omgezet. De bovenbouw der maatschappij kan hierdoor slechts gezonder worden.

A. PLATE c. i.

Mei 1919.

DE DIVIDEND- EN TANTIEME-BELASTING.

In No. 176 van dit weekblad heeft Prof. van Gijn eenige beschouwingen gewijd aan de „Tantieme-belasting”, die niet onweersproken mogen blijven.

Volgens Mr. van Gijn zegt de wet duidelijk: „de belasting van het dividend komt ten laste van de vennootschap, dat wil dus zeggen ten laste van *allen*, die deel hebben in de winsten der vennootschap.” Ik heb die uitspraak in de wet niet kunnen vinden. Wel bepaalt art. 11, lid 1, dat „de belasting is verschuldigd door de vennootschap”, dit geldt echter niet alleen „de belasting van het dividend” maar zoowel de belasting van de tantièmes als die van de dividenden; het beteekent blijkbaar niet anders dan dat de belasting moet worden betaald door de vennootschap, die de uitdeelingen doet, en niet door hen die de uitdeelingen (tantièmes of dividenden) ontvangen.

Bovendien is het niet juist, dat de vennootschap zijn „*allen*”, die deel hebben in de winsten van de

vennootschap"; de vennootschap zijn uitsluitend de gezamenlijke vennoten of aandeelhouders, *niet* óók andere tot de winst gerechtigden. De *aandeelhouders* hebben dus de belasting van de uitdeelingen, zoowel dividenden als tantièmes, te betalen.

Ingevolge lid 3 van art. 11 zijn zij verplicht de tantième-belasting in mindering te brengen van de tantièmes, moeten zij dus die belasting van de tantièmes afnemen. Ten aanzien van de dividendbelasting wordt niet hetzelfde bepaald; deze behoeft derhalve niet in mindering te worden gebracht van de dividenden.

Uit het gezegde volgt, dat tantième-gerechtigden met de *dividendbelasting* niets te maken hebben en dat men hen daarin niet mede mag laten dragen. Iets anders ware het, indien de dividendbelasting werd geheven van de *winst, die voor verdeling of uitdeeling beschikbaar is*. Artikel 1 bepaalt echter uitdrukkelijk, dat de belasting wordt geheven, niet van de *verdeelbare of voor uitdeeling beschikbare winst*, maar van „de uitdeelingen” zelve. Dit strookt met het bedoelde zakelijk karakter der belasting. Maar deze mag dan ook niet, direct of indirect, ten laste worden gebracht van anderen dan degenen die de uitdeelingen ontvangen. Mr. van Gijn doet dit, wat de dividendbelasting betreft, door buiten de wet om te decreteren, dat deze „ten laste komt van *allen*, die belang hebben bij de vennootschap”.

Het voorbeeld, dat hij geeft van eene verdeling van de winst, is daarom niet juist. Met aanneming van dezelfde gegevens, als door Mr. van Gijn zijn gebruikt (een belastingpercentage van 8 pCt. en voorts een vennootschap met f 1 miljoen kapitaal, waarvan de helft voor 5 pCt. preferent is, terwijl hetgeen overblijft als het geheele kapitaal 5 pCt. heeft ontvangen, wordt verdeeld: voor 10 pCt. aan de reserve, voor 10 pCt. aan houders van winstbewijzen, voor 20 pCt. aan de directie, voor 10 pCt. aan commissarissen en voor 50 pCt. aan aandeelhouders) moet de berekening als volgt geschieden:

De winst bedraagt	f 150.000
In de eerste plaats krijgen	
de pref. aandeelhouders 5 pCt.	f 25.000
Voorts de gew. aandeelh. 5 pCt.	f 25.000
	„ 50.000
Blijft	f 100.000

Derhalve is beschikbaar voor:

de aandeelhouders 50 pCt.	f 50.000
de reserve 10 pCt.	„ 10.000
de winstbewijzen 10 pCt.	„ 10.000
de directie 20 pCt.	„ 20.000
de commissarissen 10 pCt.	„ 10.000
Te zamen	f 100.000

f 50.000 voor de *aandeelhouders* laat toe eene uitkeering van nog 4¼ pCt., met de hierboven genoemde 5 pCt. uitmakende een dividend van 9¼ pCt.

Dividend 9¼ pCt.	f 92.500
8 pCt. belasting	„ 7.400

Te zamen f 99.900

terwijl f 100 overgaat op nieuwe rekening.

Voor de <i>winstbewijzen</i> is beschikbaar	f 10.000
waarvan uit te keeren	f 9.259,—
8 pCt. belasting	„ 740,72
	f 9.999,72

terwijl f 0,28 overgaat op nieuwe rekening.

Voor de <i>directie</i> is beschikbaar	f 20.000
8 pCt. belasting	„ 1.600
Blijft	f 18.400

Voor de <i>commissarissen</i> is beschikbaar	f 10.000
8 pCt. belasting	„ 800
Blijft	f 9.200

De Staat ontvangt aldus f 7400 + f 740,72 + f 1600 + f 800 = f 10.540,72 of 8 pCt. van het totaal

der uitdeelingen ten bedrage van f 92.500 + f 9.259 + f 20.000 + f 10.000 = f 131.759.

Mijne eindcijfers zijn derhalve:

aandeelhouders	f 50.000 + f 42.500,—
winstbewijzen	„ 9.259,—
reservefonds	„ 10.000,—
directie	„ 18.400,—
commissarissen	„ 9.200,—
op nieuwe rekening	„ 100,28
	f 89.459,28
dividendbelasting	„ 8.140,72
tantièmebelasting	„ 2.400,—
	f 50.000 + f 100.000,—

Bovenstaande becijfering, al wijkt zij in hare uitkomsten van de door Mr. van Gijn gegeven becijfering af, is m.i. de eenige, die in overeenstemming is met de bepalingen van de wet.

MOLENGRAAFF.

TEGENWIND.

Professor Is. P. de Vooy's schrijft ons:

Voortvarendheid schijnt in ons land moeilijk begrepen te worden; des te beter de voorzichtigheid. Dat is de allereerste indruk, dien de Tweede Kamerbeoordeling van de Jaarbeursplannen geeft. Het stuk, waaruit dat blijkt, is het Voorloopig Verslag op het wetsontwerp tot wijziging en verhooging van het 7e hoofdstuk B der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1919 (Geldleening ten behoeve van de stichting van een vast Jaarbeursgebouw).

Ontmoedigend is het begin: „Zeer vele leden verklaarden met het plan zich niet te kunnen vereenigen”, waartegen slechts „eenige leden” opkwamen. En verder anderhalve kolom bezwaren tegen slechts eenige regels verdediging. Dit wijst wel op een sterken tegenwind.

Naast de voorzichtigheid, die aanmaant af te wachten en de kat uit den boom te kijken, komt wantrouwen en pessimisme aan het woord. Daarbij wordt maar al te gemakkelijk het oor geleend aan allerlei geruchten en oppervlakkige beoordelingen over het resultaat van de derde Jaarbeurs.

Voordat wij de vraag stellen of dit getuigt van moed, voortvarendheid en vertrouwen in de toekomst, waarvoor toch onze volksvertegenwoordiging het voorbeeld behoort te geven, dient vast te staan of onze Tweede Kamer wel uitgaat van juiste gegevens. Moet het succes van de Jaarbeurs alleen afgemeten worden aan het aantal bezoekers en het aantal afgesloten zaken? Mag een Jaarbeurs niet onderhevig zijn aan de zakenlapte? Niemand kan betwijfelen, dat die slapte begin Maart aanwezig was. En de oorzaken er van waren en zijn bekend genoeg. Grote voorraden en vallende prijzen moeten bestellingen beletten. Wanneer dat scherp in 't oog gevat wordt, is dan niet juist de 3e Jaarbeurs een even sterk bewijs geweest als de 1e en de 2e van een werkelijk succes, omdat er *ondanks de allerslechtste omstandigheden* nog zooveel werd bereikt? Meer nog. Toonde niet het buitenlandsch bezoek, dat de belangstelling met succes was gewekt, en dat de organisatie niets te wenschen overliet?

Maar gesteld zelfs, dat men in de derde Jaarbeurs eene teleurstelling ziet, moet dan maar zoo klakkeloos aangenomen worden, dat na den oorlog de Jaarbeurs in Nederland geen reden van bestaan heeft? De ongunstige omstandigheden van dit voorjaar zijn uiteraard van voorbijgaanden aard. Waarom moet dan een succes in volgende jaren in twijfel getrokken worden?

Het Voorloopig Verslag bevat daarover de twee volgende zinsneden, die men geneigd is te karakteriseren als „Holland-op-zijn-smalst”.

„Volgens de opvatting van handel en industrie zullen, als binnenkort de grenzen geheel open zullen zijn, alle pogingen om te Utrecht hetzij een nationaal, hetzij een,

naast Leipzig, Lyon en Bazel optredend, internationaal Jaarbeurscentrum te vestigen, tot mislukking zijn gedomd."

"Voor een eigen Jaarbeurs is de Nederlandsche industrie ook na hare ontwikkeling in de laatste jaren, als de buitenlandse industrie daarnaast ook met hare aanbiedingen kan komen, te gering van omvang en beteekenis, dan dat Utrecht ooit een beteekenend handels- en nijverheidscentrum zou worden."

Een dergelijke laksheid en gebrek aan zelfvertrouwen berust bovendien nog op gebrekkig inzicht.

Het is toch voor ieder, die in de tegenwoordige wereld rondziet, bekend genoeg, dat de internationale handel geheel andere wegen moet gaan inslaan. Het openzetten der grenzen, verondersteld dat dit direct zal geschieden, kan onmogelijk meer de toestanden van vóór den oorlog herstellen.

Wat voor Nederland weggelegd zal zijn, hangt, behalve van omstandigheden, die niemand kan voorzien, voor alles af van onzen durf, onzen ondernemingsgeest en onze energie. Moet daar de domper op gezet worden? Of zou er niet juist eene krachtige aansporing op haar plaats zijn om nu, en juist nu alle krachten in te spannen, opdat Nederland niet achteraan kome en gebruik make van elke gelegenheid, die zich voordoet?

Het bestuur van de Jaarbeurs heeft driemaal getoond voor zijn taak berekend te zijn, en de laatste maal zelfs in den moeilijkst denkbaren tijd. Maar bovendien heeft dat bestuur een open oog gehad voor de toekomst. Of men het met zijne opvattingen eens is of niet, men zal niet kunnen zeggen, dat het bij de pakken neerzit en zich met de bereikte waardeering satisfait toont.

Behalve door zijne houding tegenover de vraag of de Jaarbeurs nationaal of internationaal moet zijn, heeft het begrepen hoeveel meer kracht er in de naaste toekomst noodig is, wanneer eene reusachtige concurrentie zich zal ontketenen. Wat de vaderlandsche industrie en handel te doen hebben is hun taak. Maar het Jaarbeursbestuur gaf een voorbeeld.

De groote verdeeldheid der Jaarbeursterreinen en de gebrekkigheid der tijdelijke gebouwen had, nadeelen, die zoo goed mogelijk overwonnen zijn, en waarbij men zich in oorlogstijd had neer te leggen.

Voor het ondernemen van de Jaarbeurs na den oorlog wilde en kon het bestuur niet langer „klein” zijn. Niemand der critici kan en mag zich verbeelden, dat het Jaarbeursbestuur zich geen rekenschap gegeven heeft van de geweldige moeilijkheden, die de stichting van een vast Jaarbeursgebouw medebracht. Het besef daarvan was echter geen reden om den gemakkelijken weg van uitstel en overweging in te slaan. „Nu of nooit!” was het parool. Nu is het de tijd om te toonen, dat wij kunnen en dat wij durven.

Daarom is de houding van de Tweede Kamer zoo ontmoedigend, dat zij tegen dit voorstel, niet van een gift, maar van eene leening, zoovele bezwaren oppert.

Men kan nauwelijks gelooven, dat deze houding zal worden volgehouden, en dat er zoo weinig waardeering zal zijn voor wat het Jaarbeursbestuur reeds presteerde en met vol vertrouwen en energieken moed durft te ondernemen, ja, reeds ondernomen heeft.

Nog een bezwaar zij hierbij vermeld, een oud en bekend bezwaar.

Utrecht is als stad niet geschikt voor een Jaarbeurs, het behoort Amsterdam te zijn. Wanneer de keuze nog vrij was tusschen Amsterdam en Utrecht, zou er veel over te zeggen vallen. Want zoo zeker dat Amsterdam beter is, staat de kwestie niet. In Duitschland is 't ook niet Berlijn, en in Frankrijk niet Parijs of in Zwitserland Bern of Zürich. Maar bovendien, de tijd van kiezen is voorbij. Er is gehandeld en wel door en in Utrecht. Zou iemand kunnen en mogen zeggen, dat er niet goed, niet knap, niet energiek gehandeld is? Kan er met goede gronden

worden beweerd, dat de leiding voor de toekomst en de samenstelling der plannen stumperig, klein, provinciaalsch of wat ook is geweest?

Tegenover wat in Utrecht is gedaan en wat in Utrecht nog verder geschiedt, staat niets anders. De Tweede Kamer heeft geen andere keuze, dan de Jaarbeurs in Utrecht te steunen en te toonen, dat zij den moed en den lust, om aan Nederlands toekomst te werken, waardeert, of wel... dat zij in arren moede en weifelzucht de Jaarbeurs aan haar lot overlaat.

Er zijn wel eens meer Voorloopige Verslagen geweest, welker critiek zoo in 't oog loopend onredelijk en onbillijk was, dat hun ongunstig oordeel in een flinke beslissing verloren ging.

Laten wij hopen, dat dit ook nu het geval zal zijn, en dat de regeering daartoe krachtig het hare zal bijdragen.

Is. P. DE VOORS.

2 Juni 1919.

DE NEDERLANDSCHE BANK EN DE GEMEENTELIJKE FINANCIËN.

In het gisteren verschenen Verslag van de Nederlandsche Bank (1918—1919) vindt men de volgende beschouwing in zake de kwestie van de financiering door de Gemeenten, welke in de laatste maanden de publieke belangstelling zoozeer heeft beziggehouden ¹⁾. In het verslag leest men (pag. 8 v.v.):

„Uit den aard der zaak stonden wij ook in ons land voor groote eischen, die aan de geldmarkt en ook aan De Nederlandsche Bank werden gesteld. De geldmarkt was in het algemeen ruim door de omstandigheden, welke reeds meermalen uiteengezet zijn. Deze geldruimte kon echter niet van langen duur zijn; zij was grootendeels een gevolg van den stilstand van bedrijven en uitputting van voorraden van goederen en grondstoffen, waartegenover tijdelijk gelden beschikbaar gekomen waren, welke in het eigen bedrijf voorshands niet wederom waren te verwerken. Met de eischen, welke aan de geldmarkt waren gesteld, moest dus rekening gehouden worden met deze eenigszins scheeve positie van de geldmarkt. De lage rente voor kortlopend papier werkte natuurlijk als een stimulan om op korten termijn geld in de open markt op te nemen; en zoo werd steeds meer een streven bemerkbaar om door het uitgeven van kort papier de benoodigde geldmiddelen te verkrijgen ook voor zaken, waarin die geldmiddelen voor langen tijd moesten worden vastgelegd.

„Reeds in het jaarverslag van De Nederlandsche Bank van het jaar 1916/17 werd gewezen op de ernstige bedenkingen tegen het opnemen van gelden door afgifte van wissels of promessen, waarvan de looptijd reeds uit den eigen vorm van het papier tot een betrekkelijk korten termijn beperkt moet zijn, terwijl de daartegen verkregen middelen zouden worden vastgelegd en eerst door eene amortisatie, verdeeld over vele jaren, weder konden worden terugbetaald. Wij meenen goed te doen een gedeelte van dat jaarverslag van twee jaar geleden hier wederom op te nemen:

„Herhaaldelijk weder kwam het in het laatste jaar voor, dat credieten feitelijk voor zeer langen tijd werden verleend, zelfs wel voor twintig en dertig jaar, terwijl het crediet werd gegoten in den vorm eener drie of drie en een halve maands promesse. Het spreekt van zelf, dat het uitschrijven van promessen voor dergelijke langlopende leeningen op zich zelf eene onwaarheid is, welke in tijden van crisis groote moeilijkheden kan brengen en voor den credietnemer en voor den credietgever; ook credieten, welke in den vorm van hypotheeken bij de hypotheekbanken tehuis behooren, worden door sommigen gaarne in den vorm van promessen met onderpand van eene crediethypotheek aanvaard. De Nederlandsche Bank moet zich principieel tegen het opzetten van dergelijke credietzaken verzetten, omdat haar octrooi en hare statuten uitdrukkelijk verbieden crediet voor zoo langen termijn of tegen onderzetting van

¹⁾ Zie pag. 264.

onroerende goederen te verleen; langs den omweg van die onware promessen mag zij dus dergelijke credieten onder hare uitzettingen niet toelaten."

„Ook hier is een middenweg te vinden; een crediet heeft niet per se binnen den termijn van een afgegeven promesse of wissel af te loopen; de Bank kan ook haar rug zetten onder credieten van langeren duur; dan moet echter de aard van het crediet zoodanig zijn, dat met redelijkheid aan te nemen is, dat het in afzienbaren tijd zal kunnen afloopen; dat het niet een verkapt hypothecair crediet is; en eindelijk, dat dergelijke promessen door den discontant ook voor een belangrijk gedeelte met zijn eigen middelen kunnen gefinancierd worden, zoodat de geldschieter niet in staat is de credieten te geven, tenzij hij doorlopend de promessen weder bij de Bank kan onderbrengen.

„De Bank kan niet toelaten, dat de discontant welbeschouwd niet anders is dan een bestelhuus om dat papier bij de Bank te brengen, zonder voldoende eigen middelen om ook zaken voor eigen rekening te drijven; in dergelijke gevallen kan de medeteekening van den discontant aan de Bank ook niet den waarborg geven, welke octrooi en statuten voor eene medeteekening vereischen. Eene discontorekening moet dus op- en neergaande cijfers kunnen aanwijzen."

„In het afgelopen jaar hebben verschillende Gemeenten in het zoeken van hare geldmiddelen tegen deze regelen gehandeld. De Nederlandsche Bank heeft er wel degelijk rekening mede gehouden, dat ook de Gemeenten voor bijzondere omstandigheden waren geplaatst, en dat zij tot belangrijk grootere uitgaven genoodzaakt waren met het oog op distributie, woningbouw en andere maatregelen uit de crisis voortspuitende. De Nederlandsche Bank was dan ook in het algemeen gaarne bereid om Gemeenten in deze moeilijke tijden te steunen door promessen of wissels in disconto te nemen van discontanten, welke voor het doen van zaken met De Nederlandsche Bank in aanmerking kwamen. Het bleek echter, dat in verschillende gevallen de zaken formeel niet in orde waren, in zoverre, dat de wijze, waarop de Gemeenten gelden opnamen, niet in overeenstemming was met de daarvoor vereischte goedkeuring van Gedeputeerde Staten; maar vooral bleek het, dat de Gemeenten zich lieten verleiden door het goedkope geld in de particuliere disconto-markt om gelden in den vorm van wissels of promessen op te nemen, welke direct besteed werden, bijv. voor aankoop van onroerende goederen, voor het verwerken in gasfabrieken of andere gemeente-industrieën, in één woord op eene wijze, dat die gelden voor zeer geruimen tijd werden vastgelegd. Bij herhaling heeft De Nederlandsche Bank, wanneer dergelijke gevallen haar ter kennis kwamen, ernstig gewaarschuwd tegen het groote gevaar om op die wijze het financieele beheer van Gemeenten te voeren, en er op gewezen, dat het niet kon uitblijven of de geldmarkt zou binnen korteren of langeren tijd niet meer open kunnen staan voor het opnemen van dergelijk papier, en dat de Gemeenten dan in staat zouden moeten zijn bij verval hare promessen of wissels door contante betaling te voldoen. Deze onderhandsche waarschuwingen van De Nederlandsche Bank werden echter maar al te vaak in den wind geslagen; daarom heeft De Nederlandsche Bank zich genoodzaakt gezien hare waarschuwing, in het jaar 1916/17 in het algemeen gegeven, nog eens bepaaldelijk te herhalen voor de Gemeenten. Bovendien werd het al meer en meer gebruikelijk bij de Gemeenten om het door haar uitgegeven papier in den vorm van wissels op te maken, hetgeen op zich zelf ook onjuist was, omdat deze wissels niet waren gegrond op eene handels-transactie, dus ondanks den gewijzigden vorm in waarheid niets anders waren dan credietpromessen. Sedert meer dan een halve eeuw heeft De Nederlandsche Bank stelling genomen tegen het misbruik om voor dergelijke geldopnemingen, zuiver op credietverleening gegrondvest, den vorm van handelswissels aan te nemen. Het motief voor het kiezen van den wisselvorm was natuurlijk gelegen in de pogingen om op die wijze dit papier voor particulier wisseldisconto

in de markt onder te brengen. De Nederlandsche Bank heeft zich dus genoodzaakt gezien ook in dit opzicht hare waarschuwing te herhalen, dat zij dergelijk papier, hoewel in wisselvorm uitgegeven, toch niet anders dan naar den aard als credietpromessen zou kunnen beschouwen, en dus het promessen-disconto voor het herdiscontoreen van dergelijk papier in rekening zou moeten brengen. Den 14den Februari 1919 heeft derhalve de Bank het volgende communiqué uitgegeven:

„De Directie van De Nederlandsche Bank heeft bepaald, dat gemeentelijk credietpapier, hetzij in den vorm van wissels, hetzij in dien van promessen of anticipatie-biljetten, van 1 April 1919 af bij de Bank slechts zal kunnen worden geplaatst tegen het disconto voor promessen geldend, en wat de anticipatie-biljetten betreft kunnen worden in beleening gegeven tegen eene rente, ten minste gelijkstaand met het promessen-disconto.

„Naar aanleiding van de veelvuldige uitgifte in den laatsten tijd van dit papier, brengt De Nederlandsche Bank in herinnering, dat zij zich wijders voorbehoudt om harerzijds te bepalen hoeveel van dat papier zij wil nemen, en het slechts te nemen nadat zij bevredigende inlichtingen zal hebben ontvangen omtrent den looptijd van het papier en het tijdstip en de wijze waarop dit zal worden afgelost of omgezet in eene leening."

„Intusschen had de disconto-markt reeds teekenen gegeven van met papier verzadigd te zijn; immers terwyl gedurende verscheidene jaren het particulier disconto lager en zelfs belangrijk lager, genoteerd was dan de koersen voor geld op prolongatie ter beurze, bleek het in de afgelopen maanden, dat particulier disconto in den regel hooger dan de prolongatie-rente noteerde. Het was dus hoog tijd geworden, dat de Gemeenten met deze bijzondere omstandigheid rekening leerden houden.

„De Nederlandsche Bank is intusschen voortdurend bereid gebleven om dergelijk gemeente-papier in herdisconto te nemen, indien kon worden aangetoond, dat de gemeentelijke promessen waren uitgegeven overeenkomstig de daarop betrekking hebbende machtiging van Gedeputeerde Staten, en indien bevredigende inlichtingen konden worden gegeven over de voornemens der Gemeenten om geldopnemingen, welke op den duur niet in den vorm van promessen mochten plaats vinden, af te lossen, hetzij uit belastinggelden of restituties vanwege de Regeering, hetzij door het consolideeren van die op crediet opgenomen gelden in leeningen, waarvan de aflossingen over een langer tijdperk waren verdeeld, zoodat het crediet van de zeer veranderlijke markt van particulier disconto zou worden overgebracht naar de portefeuille van houders van effecten."

AANTEKENINGEN.

Oorlogen bevolking in Duitschland. — Onlangs namen wij enkele cijfers op van den invloed, dien de oorlog en de daarmee samengaanse economische toestanden blijken te hebben op het bevolkingspeil. Zoowel voor Frankrijk als voor Duitschland vertoonde zich de ontzettende achteruitgang, door den oorlog in de levenskansen der burgerlijke bevolking teweeggebracht. De gevolgen der ontoereikende voeding heeft vooral in Duitschland slachtoffers gemaakt, hetgeen inzonderheid bij de cijfers der sterftegevallen aan tuberculose tot uiting komt. In een in de Engelsche taal gestelde brochure, welke den titel „Hunger" draagt, waarin een aantal opstellen van Duitsche medici zijn samengebracht, worden hierover eenige opgaven gedaan.

Aan tuberculose stierven in 380 Duitsche steden met eene bevolking van 15.000 zielen of meer per 10.000 inwoners in 1913, 15,7; 1914, 16,0; 1915, 16,8; 1916, 18,0; 1917, 25,3; 1918, 31,7.

In Berlijn bedroeg de sterfte aan tuberculose voor mannen in het 3e kwartaal van 1917 40,1 pCt. meer dan die in het overeenkomstig tijdvak van het jaar 1915. Voor vrouwen was deze vermeerdering 91,7 pCt.

Voor alle doodsoorzaken gezamenlijk was de toename der sterfte in een 22-tal Deutsche steden vergeleken met het gemiddelde der laatste vier vredesjaren geweest:

voor h. 4e kw. v. 1916	voor inw. tusschen 15 en 30-j. leeft.	16 %
„ „ 4e „ „ 1916	„ „ „	31 „ 60 „ „ 17-18 %
„ „ 1e „ „ 1917	„ „ „	15 „ 30 „ „ 43 %
„ „ 1e „ „ 1917	„ „ „	31 „ 60 „ „ 62 %

Personen, die een inkomen ontvangen, dat de 2000 Mark niet te boven gaat, vallen in Deutschland onder de verplichte staatsverzekering. Tot slot volgen nog enkele cijfers, waaruit de stijgende sterfte blijkt tijdens den oorlog onder de uitkeering-genietenden in Berlijn:

jaar	mannen	vrouwen	totaal	Wijziging in de sterfte in pCt. t.o.v. voorafgaand jaar	
				m.	v.
1914	2110	1003	3113	—	—
1915	2334	1107	3441	+ 11	+ 10
1916	2127	1096	3223	— 9	— 1
1917	3172	1759	4931	+ 49	+ 61

De inkomengrens brengt mede, dat deze cijfers een beeld geven van de armste klasse der bevolking.

De Vereeniging „Handelsrecht deed een geschriftje het licht zien over „De Makelaardij”. Na herinnerd te hebben aan de vertoogen, die tot de Regeering gericht werden over de wettelijke regeling van dit beroep, welke zich niet meer verdraagt met de practijk, die zich ten deze gevormd heeft, schetst de publicatie de feitelijke verhoudingen, welke in de beide groote Nederlandsche handelssteden worden aangetroffen.

„Richten wij allereerst het oog op den goederenhandel. Inderdaad bestaan er hier enkele artikelen, waarbij de toestand ongeveer voorhanden is, zooals de wetgever zich dezen gedacht heeft, namelijk: officieele makelaars, die zich uitsluitend vergenoegen met de rol van tussenpersoon. Ten aanzien van verreweg de meeste artikelen echter kan worden geconstateerd, dat de makelaars, zij het niet direct dan toch langs een omweg, voor eigen rekening handel drijven. En dit is zoozeer tot een gewoonte geworden, dat bij velen, makelaars en kooplieden, de opvatting wordt aangetroffen, dat de makelaars binnen hun terrein blijven, zoo zij zich slechts onthouden van het doen van zaken *buitenlands*. De binnenlandsche grossierderij is bij de hier bedoelde artikelen reeds sedert geruimen tijd aan de makelaars overgelaten.

„Wat den effectenhandel betreft, ziet men, dat alle aangestelde makelaars tevens „commissionairs”, dus handelaars zijn en van dit laatste bedrijf zelfs hun eigenlijk beroep maken. Daarentegen zijn de personen, die feitelijk ter beurze van Amsterdam als tussenhandelaars fungeeren, de z.g. „hoekmannen” dikwijls geen makelaars.

„Nog zonderlinger is de toestand in den wisselhandel. Te Amsterdam bestaan geen „door het plaatselijk bestuur aangestelde” makelaars in dit vak. Zij, die feitelijk als makelaars optreden en bij het publiek als zoodanig bekend zijn, missen de officieele hoedanigheid. Te Rotterdam daarentegen kent men wel makelaars „in wissels en edele metalen”, doch hier zijn het de kassiers, die als zoodanig optreden, en dus nauwelijks geacht mogen worden de tussenpersonen te zijn, die de wetgever zich heeft gedacht. Ook in het assurantievak is de toestand te Amsterdam en Rotterdam verschillend. Kent men in de hoofdstad z.g. „assurantiebezorgers”, die echter veelal tevens agenten van verzekering-maatschappijen, dus assuradeurs en niet enkel tussenpersonen zijn, te Rotterdam bestaat in dit opzicht een scherpe scheiding tusschen makelaars en assuradeurs.

„En ten slotte moge herinnerd worden aan het te Amsterdam welig tierende beroep van makelaar in vaste goederen, waarbij zich het wonderlijke verschijnsel voordoet, dat de betreffende personen, ofschoon aangesteld als makelaar in „mobilair” of in „assurantiën” algemeen en openlijk optreden als makelaars in een vak, waarvoor zij niet zijn aangesteld en volgens de algemeene opvatting ook niet kunnen worden aangesteld, wijl het hier geen der handelsartikelen geldt, die met name in art. 64 W. v. K. zijn aangeduid.

„Uit deze beknopte schets blijkt, dat zich naast en ten deele zelfs in strijd met de wet een toestand ontwikkeld heeft, die verschillend voor ieder vak en voor elk onzer beide handelssteden, blijkbaar aan de behoeften van de

praktijk beantwoordt. In verband hiermede moet dan ook de groeiende onwil van de gemeentebesturen verklaard worden om makelaars, die in strijd met de voorschriften van de wet handelen, tot de orde te roepen en ingevolge de uitdrukkelijke machtiging van art. 71 W. v. K. eventueel te schorsen of van hun ambt vervallen te verklaren.

„Deze beschouwingen samenvattende — leest men aan het slot — aarzelen wij derhalve geen oogenblik met de conclusies, vervat in het voorstel van de staatscommissie van 1890, en in het adres van de Amsterdamsche Kamer van Koophandel van 1908 tot de onze te maken; wij meenen evenzeer dat het belang van den handel opheffing van de verouderde bepalingen op het stuk van makelaardij dringend vordert. De beste weg daartoe ware, dat de geheele 2de afdeling van den 4den titel van het 1ste Boek, benevens de 6de afdeling van den 9den titel van het 2de Boek, werden geschrapt.

„Indien — aldus besluit de publicatie — het bovenstaande de overtuiging, dat de toestand, gelijk hij thans bestaat, een wantoestand is, en de wettelijke regeling op het stuk der makelaardij in haar huidigen vorm, al ware het slechts in het belang van het prestige onzer wetgeving, zoo spoedig mogelijk behoort te verdwijnen, vermag te versterken, zoo is het doel van dit vlugschriftje bereikt.”¹⁾

Het Fransche „Office National du Commerce Extérieur” bericht:

„De Fransche Minister van Handel en Nijverheid heeft een „Office Commercial Français aux Pays-Bas” gevormd, gelijk aan de reeds bestaande „Offices” in Engeland, Italië, Spanje, Zwitserland, Roemenië en in de Oostersche landen.

„Dit lichaam, hetwelk een officieel karakter heeft, is gevormd om de economische handelsbetrekkingen tusschen Frankrijk en Nederland te vergemakkelijken.

„Het „Office Commercial Français aux Pays-Bas” zal gevestigd zijn te Amsterdam en zal binnenkort ondergebracht worden in hetzelfde gebouw als het Vice-Consulaat van Frankrijk te dier stede.”

REGEERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED.

Kaas naar Indië. Aan den uitvoer van kaas naar de Nederlandsche koloniën zijn geen bepaalde formaliteiten meer verbonden. Daar de koloniën op gelijken voet met het Moederland worden behandeld, is voor den uitvoer daarheen het gebruik van het Rijkmerk niet verplicht.

Uitvoer sigaren. De N.U.M. heeft bepaald, dat in het vervolg een exporteur niet meer bij haar behoeft te zijn ingeschreven, om sigaren te mogen uitvoeren.

Sigaren. De 6 pCt. voor de steunregeling, gegeven van factuurbedragen van ten uitvoer bestemde sigaren, zal vervallen voor die fabrikanten, welke met voltallig personeel werken of dit zullen laten doen. De bedoeling is de sigarenfabrikanten te bewegen om hun producten tegen verlaagde prijzen naar het buitenland te verkoopen, ook al zou dit verlies opleveren.

Meel en bloem. Volgens een bericht van het Ned. Correspondentiebureau zou het de regeering mogelijk zijn tegen half Juli de samenstelling van het meel en de bloem belangrijk te verbeteren.

Buitenlandsche tarwe en rogge. Behoudens uitzonderingen is het verboden buitenlandsche tarwe, tarwebloem, tarwemeel, rogge, roggemeel en roggemeel hetzij ongemengd, hetzij onderling of met andere bestanddeelen gemengd, te vervoeren of af te leveren. Het verbod geldt o.a. niet voor vervoer en aflevering van regeeringsbloem en regeeringsmeel.

Rijksleder. Met ingang van 13 Juni is ingetrokken de aan de burgemeesters verleende bevoegdheid tot het afgeven van Rijkslederbons. Met ingang

¹⁾ [Naar wij vernemen zijn voor belangstellenden, voor zoover de voorraad strekt, exemplaren van het vlugschriftje verkrijgbaar op aanvraag bij den Secretaris der Vereeniging „Handelsrecht”: Mr. W. C. Mees R.Azn., Oranjelaan 15, Rotterdam. — Red.]

van 15 Juni vervallen de nog in omloop, zijnde Rijks-
lederbons en mag door lederhandelaren geen Rijks-
leder meer worden afgeleverd.

Steunregeling. Door het voortduren van
de crisis-werkloosheid in tal van bedrijven en de
waarschijnlijkheid, dat nog wel eenige tijd zal voorbij-
gaan voor een evenwichtstoestand in het bedrijfs-
leven zal zijn ingetreden, dient het ondersteunings-
werk voorloopig nog te worden voortgezet. Wettelijke
maatregelen zijn spoedig te verwachten, volgens welke
van overheidswege een groot deel van de zorg voor de
tot dusverre door steuncomité's gesteunden zal wor-
den overgenomen.

Voorschotten aan Frankrijk. Er is een
wetsontwerp ingediend, waarbij de Minister van Fi-
nanciën wordt gemachtigd aan Frankrijk rentedra-
gende voorschotten te verstrekken tot een bedrag van
f 25 miljoen, ten behoeve van de betaling van leve-
ringen door Nederland en de Nederlandsche koloniën.

Ziekenverzorging van arbeiders.
Bij Kon. besluit is ingesteld een commissie tot het
uitbrengen van advies aangaande de meest wensche-
lijke wijze, waarop de ziekenverzorging van arbeiders
en van in economisch opzicht met de arbeiders gelijk-
staanden al of niet in aansluiting aan de bij de Ziekte-
wet geregelde ziekteverzekering zou kunnen worden
geregeld.

Belasting op weelde-uitgaven. De Mi-
nister van Financiën heeft ingesteld een commissie,
teneinde hem van advies te dienen met betrekking tot
vraagpunten, die zich voordoen bij het ontwerpen van
een wet tot heffing eener belasting op weelde-uit-
gaven.

Aardappelen. Bij de inventarisatie van ge-
wassen van oogst 1919 worden ook de aardappelen
met inbegrip van die van zand- en veengronden op-
genomen. Hierin mag geen aanwijzing worden ge-
zien, dat alle aardappelen door de regeering tegen de
vastgestelde garantieprijs zullen worden overge-
nomen, aangezien zoodanige prijzen alleen zijn vast-
gesteld voor aardappelen van klei-, zand- en veen-
gronden, bestemd voor tafelgebruik.

MAANDCIJFERS.

RIJKSPPOSTSPAARBANK.

APRIL	1917	1918	1919
Inlagen	f 6.095.646	f 7.008.386	f 9.869.018
Terugbetalingen ..	6.934.811	8.491.956	10.359.976
Tegoed der inleggers op ultimo	206.805.051	222.728.570	252.240.885
Nom. bedr. der uitst. staatschuldboekjes op ultimo	27.120.200	30.251.600	34.454.500
Spaarbankboekjes: Aantal nieuw uit- gegeven	7.749	8.709	11.624
Aantal geheel af- betaald	8.609	7.509	8.841
Aantal uitstaande op ultimo	1.739.625	1.780.088	1.850.115

GIRO-OMZET BIJ DE NEDERLANDSCHE BANK

	Mei 1919		Mei 1918	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Voor reke- ninghouders waarvan door de H.-bank plaatselijk...	23.652	f 1.161.765.178	19.798	f 487.633.733
Ter voldoe- ning van Rijksbelast.	1.360	12.997.198	797	8.439.061

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

		14 Juni 1919	20 Juli 1914
Ned. Bank	Disc. Wissels	4 1/2 sedert 1 Juli '15	3 1/2 sedert 23 Mrt. '14
	Bel. Binn. Eff.	4 1/2 " 1 " '15	4 " 23 " '14
	Vrsch. in R.C.	5 1/2 " 19 Aug. '14	5 " 23 " '14
Bank van Engeland		5 " 15 Apr. '17	3 " 29 Jan. '14
Duitsche Rijksbank		5 " 23 Dec. '14	4 " 5 Febr. '14
Bank van Frankrijk		5 " 21 Aug. '14	3 1/2 " 29 Jan. '14
Oostenr. Hong. Bk.		5 " 12 Apr. '15	4 " 12 Mrt. '14
Nat. Bank v. Denem.		5 1/2 " 4 Jan. '19	5 " 6 Febr. '14
Zweedsche Rijksbk.		6 " 13 Juni '19	4 1/2 " 6 " '14
Bank v. Noorwegen		5 1/2 " 11 Mei '19	4 1/2 " 11 " '14
Zwitsersche Nat. Bk.		5 1/2 " 3 Oct. '18	4 " 19 " '14
Belgische Nat. Bk.		4 " 12 Juni '19	4 " 30 Jan. '14
Bank van Spanje ..		4 " 22 Mrt. '17	4 1/2 " 24 Sept. '03
Bank van Italië ..		5 " 10 Jan. '18	5 " 9 Mei '14
Feder. Res. Bk. N.Y.		3 1/2 - 4 1/2	—
Javasche Bank		3 1/2 " 1 Aug. '09	3 1/2 " 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolon-gatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disc.	Call. money
14 Juni '19	3 3/8	3	3 5/16	4 - 5/8	—	10 - 1 1/2 1)
9-14 J. '19	3 1/2 - 5/8 2)	3 - 1/4	3 5/16	4 - 5/8	—	5 3/4 - 10 1/2
2-7 J. '19	3 5/8 - 3/4	3 1/2 - 4	3 5/16	4 - 5/8	—	5 1/2 - 10 1/2
26-31 M. '19	3 3/8 - 3/4	3 - 1/2	3 17/32	4 - 5/8	—	4 1/4 - 5
10-15 J. '18	2 3/8 - 5/8	2 3/4 - 3 1/4	3 1/2 - 1/2	4 - 5/8	—	4-6
11-16 J. '17	2 1/4 - 3	4 3/4 - 1 3/8	4 - 5/8	4 - 5/8	—	4 - 5 1/2
20-24 Juli '14	3 1/8 - 3/16	2 1/4 - 3/4	2 1/4 - 3/4	2 1/8 - 1/2	2 3/4	1 3/4 - 2 1/2

1) Noteering van 13 Juni. 2) Het particuliere disconto der gemeentewissels was in de afgelopen week 3/8-1 1/4 pCt. hooger.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Bijna alle wisselkoersen brokkelden deze week in meerdere of mindere mate af. Londen liep terug van 11,87 tot 11,78, heden ca. 11,74. New York daalde iets minder, 2,55 1/2, heden ca. 2,54. Parijs was aanvankelijk prijshoudend, liep echter ten slotte ook terug en België kon zich evenmin geheel aan de daling onttrekken. Marken waren weder zeer flauw. Vooral in het midden der week was het aanbod overweldigend en het schein gedurende enkele uren, alsof de markt absoluut verzadigd was door het steeds aanhoudende aanbod van miljoenen. Op de lage prijzen kwamen echter weder opnieuw flinke koopers in de markt, zoodat de slotkoersen der week eerder iets hooger waren. Ook Zwitserland kon zich niet aan den algemeenen teruggang onttrekken en daalde onder het goudpunt. Slot ca. 47,75. Alleen Skandinavië was iets beter of ongeveer op hetzelfde koerspeil als de vorige week.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Parijs *)	Berlijn *)	Weenen *)	België 1)	New York 1)
9 Juni 1919..	—	—	—	—	—	—
10 " 1919..	11.85 1/2	39.92 1/2	17.55	8.25	38.40	2.55 1/2
11 " 1919..	11.85 1/2	39.85	17.32 1/2	8.25	38.30	2.55 1/4
12 " 1919..	11.83	39.92 1/2	16.85	8.20	38.40	2.55 1/4
13 " 1919..	11.80 1/2	39.85	16.10	8.10	38.30	2.55 1/4
14 " 1919..	11.78	39.75	16.15	8.10	38.30	2.54 1/2
Laagste d.w. 1)	11.77	39.60	15.90	7.75	38.15	2.54 1/2
Hoogste " " 1)	11.87	40.10	17.70	8.50	38.60	2.56 1/4
7 Juni 1919..	11.87 *	39.90 *	17.30 *	8.90 *	38.50	2.56 1/4
31 Mei 1919..	11.87 1/2	41. —	18.40	10.40	38.80	2.55 1/2
Muntpariteit..	12.10 3/8	48. —	59.26	50.41	48. —	2.48 1/4

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.
2) Noteering van 6 Juni.

Data	Stock-holm ²⁾	Kopen-hagen ²⁾	Chris-tiania ¹⁾	Zwitser-land ²⁾	Spanje ¹⁾	Batavia ¹⁾ telegrafisch
9 Juni 1919	—	—	—	—	—	—
10 „ 1919	65.70	60.40	64.65	48.60	51.60	99 1/2-3/4
11 „ 1919	65.80	60.85	64.65	48.40	51.75	99 1/2-3/4
12 „ 1919	65.95	61.90	64.70	48.20	51.60	99 1/2-3/4
13 „ 1919	65.80	60.85	64.40	47.85	51.45	99 1/2-3/4
14 „ 1919	64.60	61.50	64.60	47.75	51.25	99 1/2-3/4
L'ste d. w. ¹⁾	65.60	60.30	64.25	47.60	51.—	99 1/2
H'ste „ „ ¹⁾	66.10	62.—	64.80	48.70	52.10	99 3/4
7 Juni 1919	65.90 ²⁾	60.45 ²⁾	64.50	48.77 ²⁾	51.60	99 1/2-3/4
31 Mei 1919	65.10	60.—	64.25	49.60	51.25	99 1/2-3/4
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

¹⁾ Noteering te Amsterdam. ²⁾ Particuliere opgave.
²⁾ Noteering van 6 Juni.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Londen (in \$ per £)	Zicht Parijs (in frs. p. \$)	Zicht Berlijn (in cents p. 4 Rm.)	Zicht Amsterd. (in cents per gld.)
14 Juni.... 1919	4.62.10	6.35	nom.	38 7/8
Laagste d. week..	4.62.10	6.35	nom.	38 7/8
Hoogste „ „	4.64.50	6.44	nom.	39
7 Juni.... 1919	4.64.25	6.45	nom.	38 13/16 ¹⁾
31 Mei.... 1919	4.64.50 ²⁾	6.42 ²⁾	nom.	39 1/8 ²⁾
Muntpariteit....	4.86.67	5.18 1/4	95 1/4	40 7/10

¹⁾ Koers van 4 Juni. ²⁾ id. van 29 Mei.

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	31 Mei 1919	7 Juni 1919	Tijdperk 9-14 Juni 1919		14 Juni 1919
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië..	Piast. p. £	97 7/16	97 7/16	97 7/16	97 7/16	97 7/16
*B. Aires ¹⁾ ..	d.p.gd.pes.	51 3/4	51 3/4	50 23/32	51 7/8	51 1/32
Calcutta ...	sh/d.p.rup.	1/8 1/32	1/8 1/32	1/8	1/8 1/16	1/8 1/32
Hongkong ...	id. p. \$	3/6 1/4	3/6 1/4	3/6 1/4	3/6 3/4	3/6 3/4
Lissabon....	d. p.escudo	30 3/4	30 3/8	30	30 7/8	30 3/8
Madrid	Peset. p. £	23.13	23.00	22.85	23.22	23.11
*Montevideo ¹⁾	d.p.peso	57 3/4	57 1/2	55 3/4	58	56
Montreal....	\$ per £	4.76 3/4	4.76 3/4	4.74 1/4	4.77 1/2	4.74 3/8
*R.d.Janeiro.	d.p.milr.	14 1/2	14 7/16	14 15/32	14 19/32	14 19/32
Rome	Lires p. £	39.98	37.08	36.15	36.85	36.35
Shanghai ..	sh/d.p.tael	5/2	5/3	5/3 1/2	5/4 1/2	5/4 1/2
Singapore ..	id. p. \$	2/4 3/16	2/4 7/32	2/4 1/8	2/4 3/8	2/4 1/4
*Valparaiso..	d.p.pap.p.	11 1/16	11 1/32	10 23/32	11 1/32	10 31/32
Yokohama ..	sh/d.p.yen	2/2 3/8	2/2 3/4	2/2 1/4	2/3	2/2 1/2

* Koersen van den dag voorafgaande aan de data in het hoofd vermeld.
¹⁾ Telegrafisch transfert.

GOUD EN ZILVER.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvangsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen		te New York	
14 Juni 1919.....	54 1/4	111 1/8	
7 „ 1919.....	53 1/8 ¹⁾	109 1/8	
31 Mei 1919.....	53	108 1/4 ²⁾	
24 „ 1919.....	51 3/8	105 1/4	
15 Juni 1918.....	48 7/8	99 1/2	
16 Juni 1917.....	39 1/16	77	
20 Juli 1914.....	24 15/16	54 1/8	

¹⁾ Koers van 6 Juni. ²⁾ id. van 29 Mei.

N. U. M.

Weekstaat der Nederlandsche Uitvoermaatschappij.
 Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Bankers	Buftenl. Schat-kistbilj.	Debet Diverse reken. ¹⁾	5 p.Ct. Schuld-brieven	Credit Diverse reken. ¹⁾
12 Juni 1919..	2.033	58.650	536	17.152	36.789
5 „ 1919..	1.809	58.650	532	17.150	36.449
31 Mei 1919..	1.368	58.650	520	17.145	36.151
22 „ 1919..	1.468	58.650	474	17.145	35.439
13 Juni 1918..	10.700	19.100	53.200	12.876	65.485

¹⁾ Beide rekeningen omvatten, behalve garantiewissels in portefeuille tot het bedrag der buftenl. schat-kistbiljetten, in hoofdzaak garantiewissels in depôt bij de Ned. Bank.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 14 Juni 1919.

Activa.

Binnenl. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 79.601.970,10 1/2	B.-bk. „ 487.511,70	Ag.sch. „ 23.089.706,06	f 103.179.187,86 1/2
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—	—	—	—
Idem eigen portef.	f 26.504.995,—	—	—	—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	—	—	—	26.504.995,—
Beleeningen	H.-bk. f 136.206.155,18 1/2	B.-bk. „ 11.421.883,58 1/2	Ag.sch. „ 56.075.439,18	f 203.703.477,95
Op Effecten	f 198.327.177,95	—	—	—
Op Goederen en Spec.	—	f 5.376.300,—	—	203.703.477,95
Voorschotten a. h. Rijk	—	—	—	10.935.937,86 1/2
Munt en Muntmateriaal	—	—	—	—
Munt, Goud	f 56.411.325,—	—	—	—
Muntmat., Goud	—	—	f 605.557.175,01 1/2	—
Munt, Zilver, enz.	—	—	—	f 661.968.500,01 1/2
Muntmat., Zilver	—	—	—	8.492.180,92
Effecten	—	—	—	—
Bel. v. h. Res.fonds.	f 5.069.962,32	—	—	—
id. van 1/2 v. h. kapit.	—	f 3.984.593,43	—	9.054.555,75
Geb. en Meub. der Bank	—	—	—	1.770.000,—
Diverse rekeningen	—	—	—	84.587.822,17
	—	—	—	f 1.110.196.657,53 1/2

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	5.079.402,56
Bankbiljetten in omloop	1.009.393.760,—
Bankassigatiën in omloop	3.518.106,02
Rekening-Courant saldo's:	—
Van het Rijk	f —
Van anderen	f 63.581.754,74 1/2
Diverse rekeningen	8.623.634,21
Beschikbaar metaalsaldo	f 454.785.459,18 1/2
Op de basis van 2/3 metaaldekking	239.486.735,03 1/2
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	2.273.927.295,—

Verschillen met den vorigen weekstaat:

	Meer	Minder
Disconto's	—	15.437.722,24 1/2
Buitenlandsche wissels	—	979.104,—
Beleeningen	—	12.335.692,94 1/2
Goud	—	—
Zilver	317.055,76 1/2	—
Bankbiljetten	—	6.260.130,—
Part. Rek.-Crt. saldo's	1.011.356,90	—

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bank-biljetten	Andere opeischaarschulden
14 Juni 1919	661.969	8.492	1.009.394	67.100
7 „ 1919	661.969	8.175	1.015.654	79.187
31 Mei 1919	661.969	7.938	1.025.962	85.180
24 „ 1919	661.979	7.725	1.024.837	85.531
17 „ 1919	662.160	7.545	1.042.667	104.158
10 „ 1919	662.389	7.359	1.061.881	74.220
3 „ 1919	662.835	7.262	1.083.454	48.581
26 April 1919	663.348	8.114	1.034.638	94.915
19 „ 1919	666.605	8.952	1.025.906	93.872
12 „ 1919	667.070	8.851	1.020.674	90.518
5 „ 1919	667.947	8.733	1.019.207	81.820
29 Maart 1919	669.334	9.750	1.011.223	82.202
22 „ 1919	670.253	9.597	992.658	83.231
15 Juni 1918	717.787	7.821	911.227	61.847
16 Juni 1917	602.616	7.573	741.257	68.016
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaalsaldo	Dekningspercentage
	Totaal	Hiervan Schatkistpromessen rechtstreeks			
14 Juni 1919	103.179	57.000	203.703	454.785	62
7 „ 1919	118.617	72.000	216.039	450.799	61
31 Mei 1919	117.372	72.000	234.150	447.302	60
24 „ 1919	125.459	78.000	212.287	447.254	60
17 „ 1919	153.333	101.000	228.517	439.960	58
10 „ 1919	147.102	88.000	226.085	442.146	59
3 „ 1919	144.892	80.000	231.978	443.305	59
26 Apr. 1919	139.716	93.000	225.975	445.163	60
19 „ 1919	143.344	94.000	206.089	451.211	60
12 „ 1919	140.327	94.000	200.495	453.290	61
5 „ 1919	137.031	99.000	194.720	456.077	61
29 Mrt. 1919	119.690	87.000	195.746	459.997	62
22 „ 1919	113.894	82.000	190.530	464.262	63
15 Juni 1918	45.195	18.000	118.496	530.028	75
16 Juni 1917	53.142	40.000	83.238	447.376	75
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	7 Juni 1919	14 Juni 1919
Aan schatkistpromessen..	f 442.440.000,—	f 432.340.000,—
waaryan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	„ 72.000.000,—	„ 57.000.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 67.575.000,—	„ 67.560.000,—
Aan zilverbons	„ 54.403.665,50	„ 53.398.187,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Naast de per mail ontvangen gegevens worden de telegrafisch bekend geworden totaalcijfers der obligo's en uitzettingen en het beschikbaar metaalsaldo van latere data opgenomen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden
31 Mei 1919.....	***	***	328.500	
24 „ 1919.....	***	***	327.800	
17 „ 1919.....	***	***	330.800	
19 April 1919.....	127.269	9.419	213.115	120.023
12 „ 1919.....	127.356	9.553	214.701	118.937
5 „ 1919.....	127.009	10.530	211.469	123.292
29 Mrt. 1919.....	127.706	10.748	210.776	126.038
1 Juni 1918.....	100.863	15.735	185.897	68.287
2 Juni 1917.....	72.995	22.160	160.565	35.127
25 Juli 1914.....	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Beschikbaar metaalsaldo	Dekningspercentage
31 Mei 1919		198.200	***	69.200	***	
24 „ 1919		201.400	***	69.900	***	
17 „ 1919		214.300	***	68.800	***	
19 Apr. 1919	8.548	24.599	79.331	9.443	70.329	41
12 „ 1919	8.594	23.700	78.175	10.817	70.466	41
5 „ 1919	8.500	20.832	78.731	8.515	70.880	41
29 Mrt. 1919	9.398	22.069	80.700	10.254	71.342	41
1 Juni 1918	7.737	26.324	69.586	24.956	65.925	46
2 Juni 1917	6.550	36.226	50.976	12.565	56.465	49
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking.

SURINAAMSCH-BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Disconto's	Div. rekeningen ¹⁾
19 April 1919..	980	1.650 ²⁾	828	1.347	228
12 „ 1919..	973	1.659 ³⁾	828	1.343	212
5 „ 1919..	970	1.702 ⁴⁾	906	1.368	207
29 Maart 1919..	965	1.618 ⁵⁾	883	1.345	171
20 April 1918..	582	1.293	735	1.118	844
21 April 1917..	749	1.097	1.080	923	454.
25 Juli 1914.	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Hiervan zilverbons 267 dz. gld. ³⁾ idem 266 dz. gld. ⁴⁾ idem 252 dz. gld. ⁵⁾ idem 274 dz. gld.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
11 Juni 1919	87.029	78.008	347.121	28.500	331.339
4 „ 1919	86.935	78.195	346.277	28.500	330.335
28 Mei 1919	86.080	77.161	344.213	28.500	327.090
21 „ 1919	85.524	76.540	344.839	28.500	328.089
12 Juni 1918	63.879	52.025	249.226	28.500	226.251
13 Juni 1917	55.357	38.779	160.523	28.500	131.814
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekningspercentage ¹⁾
11 Juni '19	61.492	79.879	20.315	130.792	27.471	18,17
4 „ '19	58.721	80.801	21.441	127.532	27.190	18,24
28 Mei '19	52.523	80.477	21.034	121.533	27.369	19,19
21 „ '19	46.340	80.382	26.104	110.333	27.434	20,10
12 Juni '18	56.149	100.919	43.020	126.563	30.303	17,88
13 Juni '17	45.208	113.124	49.784	125.855	35.029	19,94
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{2}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCH-BANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekningspercentage ¹⁾
7 Juni 1919	1.322.749	1.312.403	8.268.186	28.217.855	34
31 Mei 1919	1.536.482	1.516.111	8.068.767	28.244.915	34
23 „ 1919	1.547.007	1.526.481	7.732.861	27.286.482	34
15 „ 1919	1.746.190	1.725.056	7.431.689	26.957.855	34
7 Juni 1918	2.466.172	2.345.823	1.630.987	12.034.194	34
7 Juni 1917	2.574.484	2.533.316	483.115	8.255.124	37
23 Juli 1914	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
7 Juni 1919	27.438.644	9.150.671	19.529.900	8.247.100
31 Mei 1919	28.656.472	9.987.875	19.134.800	8.047.600
23 „ 1919	25.864.668	8.468.722	18.804.900	7.711.200
15 „ 1919	28.627.131	11.290.454	18.535.900	7.410.600
7 Juni 1918	14.308.910	7.364.024	8.918.500	1.615.800
7 Juni 1917	9.250.165	4.509.604	4.716.500	466.400
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

OOSTENRIJKSCH-HONGAARSCH-BANK.

Voornaamste posten in duizenden Kronen.

Data	Metaal en buitenl. goud-wissels	Disc. en beleeningen	Bijzondere schuld van Oostenrijk en Hongarije	Bankbiljetten	Rek. Crt. saldi
31 Mei '19 ¹⁾	340.424	11.389.564	32.954.000	39.949.891	6.536.628
23 „ '19	352.294	11.436.110	32.954.000	39.689.691	6.672.689
15 „ '19	352.019	12.030.363	32.954.000	39.648.582	6.709.549
7 „ '19	348.068	12.031.598	32.954.000	39.461.587	6.533.182
23 Juli '14	1.589.267	954.356	—	2.159.759	291.270

¹⁾ waarvan 262.274 goud, 20.844 buitenlandsche goudwissels en 57.306 munt- en muntmateriaal zilver.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Butt.gev. voorsch. ald. Staat
12 Juni '19	5.550.307	1.978.278	305.792	873.228	23.250.000
5 „ '19	5.570.045	1.978.278	306.585	827.479	23.200.000
30 Mei '19	5.549.470	1.978.278	306.915	769.991	22.900.000
23 „ '19	5.548.811	1.978.278	307.352	770.563	22.900.000
13 Juni '18	5.410.662	2.062.108	253.552	1.434.272	17.950.000
14 Juni '17	5.311.899	2.064.775	258.107	756.840	10.600.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Crt. Particulieren	Rek. Crt. Staat
	855.918	829.376	1.278.432	34.448.513	3.442.560	65.656
	941.436	842.766	1.249.831	34.370.877	3.503.048	28.546
	896.613	859.300	1.227.362	34.061.243	3.401.957	146.214
	808.454	862.536	1.225.194	34.133.592	3.200.009	163.417
	1.477.568	1.079.659	956.648	28.232.073	3.876.273	53.227
	503.097	1.208.772	1.141.740	19.793.987	2.593.971	34.448
	1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

SOCIÉTÉ GÉNÉRALE DE BELGIQUE. 1)

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buiten. sald	Beleening van buitenl. vorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening	Circulatie	Rek. Crt. sald
17 Oct. '18	1.216.753	100.082	480.000	97.728	1.507.912	377.440
10 „ '18	1.219.743	100.021	480.000	100.040	1.508.011	382.595
3 „ '18	1.144.781	100.011	480.000	95.287	1.452.612	358.318
26 Sept. '18	1.145.778	99.982	480.000	101.783	1.452.948	365.452
18 Oct. '17	476.043	90.903	480.000	100.351	1.172.474	91.204
19 Oct. '16	352.872	76.033	480.000	39.834	828.739	110.068

1) Sedert einde 1914 met de functie van circulatiebank belast.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goud	Waarvan voor dekking F. R. Notes	Waarvan in het buitenland	Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
16 Mei '19	2.175.837	1.291.659	—	70.020	2.532.039
9 „ '19	2.174.348	1.259.469	—	68.436	2.556.749
2 „ '19	2.166.618	1.218.922	—	70.601	2.549.040
25 April '19	2.169.216	1.223.385	—	70.936	2.549.552
17 Mei '18	1.894.404	944.038	52.500	58.308	1.569.445
18 Mei '17	989.303	451.065	—	27.442	446.501

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waarvan Kapitaal	Algem. Dekkings-percentage 1)	Percent. Goud-dekking circulatie
16 Mei '19	2.223.657	2.574.670	82.397	47,4	51,0
9 „ '19	2.150.339	2.391.343	82.228	51,8	49,2
2 „ '19	2.162.067	2.428.876	82.198	53,4	47,8
25 April '19	2.136.234	2.382.708	82.015	54,0	48,0
17 Mei '18	1.122.151	1.906.962	75.315	62,3	60,1
18 Mei '17	145.023	987.915	74.223	68,-	101,-

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's met inbegrip van het kapitaal.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
9 Mei '19	771	14.603.951	1.295.776	12.735.788	1.737.702
2 „ '19	771	14.679.331	1.273.146	12.770.889	1.720.352
25 Apr. '19	771	14.679.331	1.273.146	12.770.889	1.720.352
18 „ '19	772	14.336.783	1.288.044	12.453.331	1.717.842
10 Mei '18	693	12.659.810	1.223.127	11.160.825	1.398.264

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 14 Juni 1919.

De onzekerheid, welke met betrekking tot den definitieven afloop der vredesonderhandelingen heerscht, houdt de internationale beurzen nog onder zwaren druk. Deze uit zich grootendeels in een inkrimping van den zakenomvang, terwijl de koersen der diverse fondsen, als geheel genomen, slechts geringe afwijkingen vertoonen. Een uitzondering moet hier weder voor de beurs te New York worden gemaakt, waar speciale factoren hebben medegewerkt tot het in groote mate fluctueeren der verschillende prijzen; op deze factoren komen we overigens hieronder nader terug.

Het sterkst worden de markten wel beïnvloed door de vrees, dat Duitschland ten slotte niet tot teekenen van het vredesverdrag zal overgaan. Krachtige stemmen in het land zelf drijven naar deze richting, waartegenover echter een minstens even krachtige invloed naar de andere zijde kan worden opgemerkt. Voorloopig, naar de teekenen thans aanwijzen, nog gedurende een achttal dagen, zullen de internationale beurzen derhalve wel door hoop en vrees worden bewogen met, als gevolg, een weinig onderbroken stilstand in het bedrijf.

Vooraf te Berlijn is deze toestand sterk naar voren getreden. De besprekingen, daar ter beurse gehouden met betrekking tot de vredesvoorstellen hebben een vrij pessimistisch gedachtegang in het leven geroepen, die allereerst ongunstig op den koers der staatsleeningen heeft ingewerkt. Ook de berichten uit het neutrale buitenland aangaande de koersdaling van de Markenvaluta hebben niet nagelaten een deprimeerende werking te oefenen. Alleen bestond er groote vraag voor buitenlandse coupons en losbare stukken, waarbij vooral Rumeensche soorten in het eerste gelid stonden. Naar verluide zouden deze coupons en uitgelote obligaties te Parijs in betaling worden genomen. Overigens valt van de markt te Berlijn slechts weinig nieuws meer te releveeren.

Ook te Weenen beweegt de thans weder heropende beurs zich in kalme banen. De koersvariatiën worden hier grootendeels bestuurd door de berichten uit Berlijn en deze zijn uit den aard der zaak niet zoodanig, dat zij een levendigen handel zouden kunnen stimuleeren. Ook de nadere mededeelingen uit het naburige Hongarije, waar de Raden-Regering thans is overgegaan tot het invoeren van een zelfstandig geldsysteem, hebben een gevoel van groote onrust wakker geroepen. De plannen der Hongaarsche Regering komen in hoofdzaak hierop neer, dat de verbinding van deze Regering met de Oostenrijksch-Hongaarsche Bank aan het einde van het loopende jaar (op welk tijdstip het bankroet eindigt) wordt verbroken en dat de biljetten der Bank zoo snel mogelijk worden ingetrokken, om hiervoor geldmiddelen der Regering zelve in de plaats te stellen. In de eerste plaats zullen, de biljetten van 50, 100, 1000 en 10.000 Kronen worden ingetrokken. Deze bankbiljetten kunnen tot einde Juni omgewisseld worden. De coupures van 10 en 20 Kronen blijven tot einde Juli in omloop en worden dan eveneens ingewisseld. Vóór alles worden de blauwe biljetten der Oostenrijksch-Hongaarsche Bank aan het verkeer onttrokken, ingevolge de weigering van de boerenbevolking om de reeds in omloop zijnde nieuwe biljetten der Raden-Regering te accepteren, benevens om paal en perk te stellen aan het „oppotten” dezer blauwe biljetten.

Te Parijs is de beurs nog zeer stil gebleven, mede in verband met alom dreigende stakingsbewegingen. Toch kon de ondertoon vast worden genoemd, wijl men ook daar ter plaatse den blik op de toekomst heeft gericht en men hieruit hoopvolle perspectieven naar voren tracht te halen. Vooral op bankgebied breidt de invloedssfeer van het Fransche kapitaal zich sterk uit, waardoor thans te meer gelegenheid wordt geboden, nu een groot gedeelte van Duitschland door Fransche bezettingstroepen is geoccupeerd en men zich daar derhalve vrijwel onbeperkt in zijn bewegingen kan gevoelen. Zoo wordt thans bericht, dat de Banque Nationale de Crédit te Parijs, die voor korten tijd de Bank van Metz heeft overgenomen en ook te Straatsburg een filiaal oprichtte, het plan heeft opgevat een afdeling in Mainz te openen. Op deze wijze wordt de hoop op een spoedige hervatting der internationale betrekkingen in Frankrijk wakker gehouden, hetwelk op de beurs niet nalaat een goede werking uit te oefenen.

Te Londen is de beurs voornamelijk bezig gehouden door de besprekingen aangaande de nieuwe Regeringsleeningen. Ter dekking der oorlogsuitgaven wordt thans overgegaan tot de emissie van een 4 pCt. z.g. Consolidatielening tot den koers van 80 pCt. met een looptijd van

Mij. overheerschte hier de declaratie van een slotdividend van slechts 25 pCt., waardoor het totaal dividend wordt gebracht op 40 pCt. tegen 48 pCt. het vorige jaar. Weliswaar had men algemeen op een verminderde uitkeering gerekend, doch de definitieve bekendmaking wekte toch wel eenige teleurstelling, die, gepaard gaande met de aankondiging der nieuwe emissie (welke overigens ook reeds lang bekend was) eenige realisaties uitlokte, waardoor de koers van het fonds niet onbelangrijk werd gedrukt. Toch blijft aan het einde der week een betere tendens overheerschen, door voortgezette groote aankopen, die, naar bevoerd wordt, voor buitenlandsche rekening hebben plaats gevonden.

Aandeelen Geconsolideerde Hollandsche Petroleum daarentegen sloegen een dalende richting in, waarvan zij zich nog niet hebben kunnen herstellen. Na de berichten omtrent een vermoedelijke omwisseling dezer aandeelen in aandeelen Koninklijke Petroleum-Mij. (berichten welke intusschen geenerlei bevestiging hebben kunnen vinden) is het fonds van den hoogst bereikten koers geleidelijk doch voortdurend gedaald. In aansluiting aan deze beweging waren ook de andere Rumeense soorten in minder vaste houding.

Op de markt van binnenlandsche *industriële waarden* reageerden aandeelen Jurgens Vereenigde Fabrieken vrij scherp na de jongste rijzing.

	10 Juni	12 Juni	16 Juni	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	186	185	184 ³ / ₄	— 1 ¹ / ₄
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	206 ¹ / ₂	203	205 ¹ / ₄	— 1 ¹ / ₄
Rotterd. Bankvereeniging ..	141	144	143 ⁷ / ₈	+ 2 ⁷ / ₈
Amst. Superfosfaatfabriek. .	157 ¹ / ₂	157 ¹ / ₂	155	— 2 ¹ / ₂
Van Berkel's Patent	148 ³ / ₄	147 ⁷ / ₈	140 ¹ / ₄	— 8 ¹ / ₂
Insulinde Oliefabriek	249 ¹ / ₄	258 ¹ / ₈	248 ¹ / ₂	— 3 ¹ / ₈
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	108 ⁷ / ₈	107	107 ¹ / ₄	— 1 ¹ / ₈
Ned. Scheepsbouw-Mij.	177 ³ / ₄	178	178	+ 1 ¹ / ₄
Philips' Gloeilampenfabriek	570	579 ¹ / ₂	569 ¹ / ₂	— 1 ¹ / ₂
R. S. Stokvis & Zonen	535	551	543	+ 8
Vereenigde Blikfabrieken ..	136 ³ / ₄	130 ¹ / ₄	130 ³ / ₈	— 6 ¹ / ₈
Compania Mercantil Argent.	324 ¹ / ₂	311	283 ¹ / ₂	— 41*
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	234 ¹ / ₂	235 ¹ / ₄	227 ¹ / ₄	— 7 ¹ / ₄
Handelsver. Amsterdam ..	507 ¹ / ₂	509	501 ³ / ₈	— 6 ¹ / ₈
Holl. Transatl. Handelsver.	128	129 ⁷ / ₈	130	+ 2
Linde Teves & Stokvis	229 ³ / ₄	229 ³ / ₄	225	— 4 ³ / ₄
Van Nierop & Co's Handel-Mij	189	188	188 ¹ / ₂	— 1 ¹ / ₂
Tels & Co's Handel-Mij	169	168	167 ³ / ₄	— 1 ¹ / ₄
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	362 ¹ / ₄	354 ¹ / ₂	334	— 28 ¹ / ₄
Kon. Petroleum-Mij.	874 ¹ / ₂	865 ¹ / ₂	682	— 192 ¹ / ₂
Orion Petroleum-Mij.	101	99 ¹ / ₄	93 ³ / ₄	— 7 ¹ / ₄
Steaua Romana Petr.-Mij. .	157	159	154 ⁷ / ₈	— 2 ¹ / ₈
Amsterdam-Rubber-Mij.	231	229 ¹ / ₂	227 ¹ / ₄	— 3 ³ / ₄
Nederl.-Rubber-Mij.	120	118 ³ / ₄	118	— 2
Oost-Java-Rubber-Mij.	245	240	234	— 11
Deli-Maatschappij	513 ¹ / ₂	511 ¹ / ₂	508 ¹ / ₂	— 5
Medan-Tabak-Maatschappij.	223	223 ¹ / ₂	224	+ 1
Senembah-Maatschappij ..	491	495	495	+ 4

* ex claim ex. div. § ex claim.

De *Amerikaansche afdeling* aan de beurs sloot zich geheel aan de aanwijzingen van Wallstreet aan. Het sterkst viel de aandacht hier op aandeelen International Mercantile Marine Trust, die op sommige dagen vrij groote fluctuaties hebben aangetoond. Ook aandeelen Intercontinental Rubber-Mij. werden in vrij betekenende mate omgezet, overigens was de markt hier nog al stil.

	10 Juni	12 Juni	16 Juni	Rijzing of daling.
American Car & Foundry ..	111 ¹ / ₂	108 ¹ / ₂	104	— 7 ¹ / ₂
Anaconda Copper	158 ¹³ / ₁₆	156 ⁷ / ₈	151 ¹ / ₂	— 7 ⁵ / ₁₆
Un. States Steel Corp.	111 ³ / ₄	109 ⁹ / ₁₆	106 ¹ / ₄	— 5 ¹ / ₂
Atchison Topeka	104 ¹ / ₂	104	101 ³ / ₄	— 2 ³ / ₄
Southern Pacific	114 ⁷ / ₈	111	106	— 8 ⁷ / ₈
Union Pacific	145	143 ⁷ / ₁₀	140 ¹ / ₂	— 4 ¹ / ₂
Int. Merc. Marine afgest.	53 ¹ / ₈	52	48 ⁷ / ₈	— 4 ¹ / ₈
" " " " prefs.	162 ¹ / ₂	159 ¹ / ₂	153 ³ / ₈	— 9 ¹ / ₈

De *geldmarkt* blijft kalm en ruim; geld op prolongatie 3—¹/₄ pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

17 Juni 1919.

In de afgelopen week heeft ons zeer weinig nieuws bereikt. In het algemeen kan men zeggen, dat in Europa het weer veel te droog is en ongetwijfeld zullen de te velde staande oogsten daaronder lijden.

Europa zal dus op groote schaal moeten blijven betrekken, doch, zooals reeds herhaalde malen aangegeven, bestaat er in het komende jaar wat tarwe betreft, weinig gevaar, dat de buitenlandsche voorraden zullen uitgeput worden.

Ook de toestand van maïs blijft onveranderd. De markt in Argentinië ging nog steeds niet hooger, niettegenstaande Chicago weer aanmerkelijk vaster is. De aanvoeren van maïs, die, zooals wij in ons rapport vermeldden, waren toegenomen, zijn wederom afgenomen.

Nederland. De veiling van 5000 ton gerst op 16 dezer was in zoverre een succes, dat de geheele hoeveelheid verkocht werd. Evenwel varieerden de prijzen tusschen f 454 en f 451, terwijl in den loop van de vorige week door de Regeering vrij regelmatig tot f 470 werd afgedaan.

De eerste directe lading met maïs kwam vorige week te Rotterdam aan. Aanvankelijk liep de prijs van de nog in deze boot geoffreerde partijen terug, doch later verbeterde de markt aanzienlijk. In het algemeen is er betere consumptievraag. Toen evenwel de gerst tot lagen prijs geveild werd, verminderde de attentie voor maïs aanzienlijk en liep de markt wederom eenigszins terug.

Ook in Antwerpen arriveerde een lading maïs, welke grotendeels naar Nederland zal worden doorgezonden en aangezien nog een reeks booten op Antwerpen onderweg is, mag men van nu af aan regelmatige aanvoeren verwachten.

Haver zeer flauw onder den invloed van lager aanbod en gebrek aan vraag.

Door bemiddeling van de Regeering werden 3 stoombooten voor lijnzaad aangeboden tot f 120 upriver, op grond waarvan ca. 8000 ton lijnzaad verkocht werd tot f 929. Deze prijs is aanmerkelijk beneden den prijs waartoe exporteurs, die in de open markt moeten charteren, kunnen afsluiten en tengevolge hiervan werden er door hen geen nieuwe zaken afgesloten.

Olie was flauw, onder den invloed van de verlaagde lijnzaadofferten.

Zie de staat van noteeringen op nevenstaande pagina.

SUIKER.

De Beetwortelvelden in ons land staan over het algemeen zeer bevredigend.

In geen der groote Europeesche productielanden is de toestand van de suikerindustrie meer teleurstellend dan in de Oekraïne. Volgens courantenberichten is de beetwortelaanplant aldaar zoo achteruitgegaan, dat in dit jaar slechts eene productie van 10/15 miljoen poed en in 1920 3/5 miljoen poed suiker verwacht kan worden.

In Engeland werd gedurende Januari/April geïmporteerd:

Ruwsuiker	1919	1918
Nederland	1	7.691 tons
Java	71.731	149.590 "
Cuba	159.929	160.780 "
Ned. Guyana	956	1.522 "
Peru	18.367	18.994 "
Brazilië	330	3.138 "
Mauritius	85.868	71.868 "
Br. Indië	1	— "
Br. West-Indië	15.779	18.932 "
Br. Guyana en		
Br. Honduras		
Anderè landen	1.337	2.325 "
Totaal Ruw	354.299	434.659 tons

Witsuiker

Nederland	—	4.824 tons
Frankrijk	17	2 "
Java	32.045	88 "
Ver. Staten	64.088	1.626 "
Argentinië	7	2 "
Mauritius	12.730	2.869 "
Anderè landen	826	669 "
Totaal Wit	109.713	10.080 tons
Melasse	42.139	33.871 "
Totaal	506.151	478.610 tons

Op Java werd door de Kloet-uitbarsting aan verschillende suikerrietaanplantingen schade aangebracht, doch zal dit niet van eenige beteekenis zijn op het eindresultaat van den geheelen oogst. Wel is de oogst dit jaar zeer laat, hetgeen echter ook niet van nadeeligen invloed op het rendement behoeft te zijn. Betreffende de markt op Java kwamen geen nieuwe berichten binnen; de telegrafische

Noteringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Juli	Mais Juli	Haver Juli	Tarwe Juli	Mais Juli	Lijnzaad Juli
14 Juni '19	226	173 1/2	69 1/4	11,40	5,70	28,90
7 " '19	226	168 7/8	67 1/2	11,30	5,55	28,15
14 Juni '18	220	142 1/8	69 3/8	12,45	5,40	24,45
14 Juni '17	225	154 1/2	63	18,85	13,50	25,35
14 Juni '16	102 3/8	71 3/8	39 1/4	7,10	4,05	11,25
20 Juli '14	82 ¹⁾	56 3/8 ¹⁾	36 1/2 ¹⁾	9,40 ²⁾	5,38 ²⁾	13,70 ²⁾

¹⁾ per Dec. ²⁾ per Sept.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten.	16 Juni 1919	9 Juni 1919	16 Juni 1918
Tarwe	—	—	572,50 ¹⁾
Rogge (No. 2 Western) ..	—	—	—
Mais (La Plata)	514,—	518,—	—
Gerst (48 lb. feeding)	453,—	470,—	—
Haver (38 lb. white clipped)	26,—	26,—	21,— ¹⁾
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata-zaad)	287,50	285,—	—
Lijnzaad (La Plata)	1015,—	1015,—	—

¹⁾ Regeeringsprijs.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor verbruik in Nederland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	8—14 Juni 1919	Sedert 1 Jan. 1919	Overeent. tjdvak 1918	8—14 Juni 1919	Sedert 1 Jan. 1919	Overeent. tjdvak 1918	1919	1918
Tarwe	8.000	37.329	—	—	17.849	—	55.178	—
Rogge	—	—	—	2.500	11.190	—	11.190	—
Boekweit	90	1.638	—	—	—	—	1.638	—
Mais	8.069	9.569	—	236	1.259	—	10.828	—
Gerst	—	21.586	—	3.200	31.709	—	53.295	—
Haver	—	5.806	—	165	3.833	—	9.639	—
Lijnzaad	—	5.956	—	—	5.600	—	11.556	—
Lijnkoek	800	15.077	—	100	100	—	15.177	—
Tarwemeel	—	47.737	—	—	37.435	—	85.172	—
Andere meelsoorten	—	19.393	—	—	10.573	—	29.966	—

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor het Buitenland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	8—14 Juni 1919	Sedert 1 Jan. 1919	Overeent. tjdvak 1918	8—14 Juni 1919	Sedert 1 Jan. 1919	Overeent. tjdvak 1918	1919	1918
Tarwe	4.770	176.015	117.953	—	—	—	176.015	117.953
Mais	—	14.072	66.843	—	—	—	14.072	66.843
Rogge	—	44.725	5.174	—	—	—	44.725	5.174
Tarwemeel	12.438	132.848	—	—	—	—	132.848	—
Gerst	2.268	62.373	13.347	—	—	—	62.373	13.347
Haver	—	118.100	—	—	—	—	118.100	—
Lijnkoeken	1.480	2.412	—	—	—	—	2.412	—
Andere meelsoorten	210	115.992	—	—	—	—	115.992	—

gemeenschap blijft zeer gebrekkig. Volgens opgave van de Handelsvereniging te Batavia kunnen de totale afscheppingen van 1 April t/m. 31 Maart gedurende de laatste 3 jaar als volgt onder cijfers worden gebracht:

	1918/19	1917/18	1916/17
Nederland en Ned. v.o.	—	—	31.673 tons
Engeland	145.184	317.580	546.333 "
Frankrijk	56.120	34.429	69.509 "
Noorwegen	44.980	19.754	11.836 "
Zwitserland	6.635	—	— "
Italië	5.583	—	20.697 "
Griekenland	5.245	11.780	— "
Egypte	32.232	18.209	11.904 "
Port-Said v. o.	19.719	12.197	18.164 "
Amerika (Atl. havens)	7.542	—	— "
San Francisco	—	10	— "
Vancouver	17.933	3.500	6.000 "
Argentinië	5.284	—	— "
China	32.469	2.311	6.980 "
Hongkong	312.716	163.464	130.205 "
Japan	446.396	90.710	49.312 "
Wladivostok	3.002	—	— "
Britsch-Indië	348.976	335.980	388.999 "
Singapore	165.842	163.452	56.614 "
Siam	1.638	21.372	13.683 "
Australië	30.480	—	25.261 "
Diverse havens	100	141	— "

Totaal 1.668.076 1.194.889 1.387.170 tons

Blijkens onderstaande Cuba-statistiek had de oogst op 31 Maart dien van verleden jaar reeds met 300.000 tons overschreden, terwijl nog 41 fabrieken meer dan verleden jaar aan het werk waren. De geheele oogst zal dus waarschijnlijk ruim 3 3/4 miljoen tons bedragen.

	1919	1918	1917
Ontv. der week tot 31 Mei	98.465	72.483	72.000 tons
Totaal sedert 1 Dec. ¹⁾	2.959.340	2.662.293	2.467.163 "
Werkende fabrieken	136	95	—
Exp. d. week tot 10 Mei	97.893	99.958	94.000 tons
Totaal 1 Jan.—10 Mei.	1.529.048	1.312.401	1.451.140 "
Export U.K. 1 Jan.—3 Mei	243.740	222.662	300.328 "
" Frankrijk " " " " " " "	21.345	7.400	17.743 "
Totaal voorraad 12 Mei	1.080.790	1.079.025	777.000 "

¹⁾ 1918/17/16.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Juni	Londen			New York 96% Centrifugals.
		Tates Cubes No. 1	White Javas fob.	Americ. Granulated fob.	
13 Juni 1919..	f —	64/9	37/6	—	7,28
6 " 1919..	" —	64/9	32/6	—	7,28
13 Juni 1918..	" —	64/9	—	—	5,92
13 Juni 1917..	" —	53/9	17/6	—	5,77 & 5,89
21 Juli 1914..	" 11 ¹⁰ /32	18/-	—	—	3,26

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Leonard Jacobson & Zonen).

Noteringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
14 Juni 1919	493.000	13.850	2.301.000	16.400	14 ⁹ /16
7 " 1919	496.000	12.900	2.500.000	15.200	14 ¹⁵ /32
31 Mei 1919	521.000	12.700	2.653.000	14.900	14 ¹⁷ /32
14 Juni 1918	767.000	4.775	3.055.000	5.550	13 ⁹ /32

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
14 Juni 1919....	42.000	1.657.000	92.000	7.209.000
14 Juni 1918....	58.000	2.838.000	126.000	11.890.000

Statistiek der firma G. Duuring & Zoon.

Zichtbare voorraad op 1 Juni, in duizenden balen.

	1919	1918	1917	1916	1915
Voorraad in Europa ..	1.485	2.082	3.463	3.597	4.471
Stoomend { Brazilië ..	1.723	151	396	859	776
{ Oost-Indië ..	149	?	?	152	40
n. Europa { Ver. Staten	—	—	—	—	14
	3.357	2.233	3.859	4.608	5.301

	3.357	2.233	3.859	4.608	5.301
Voorraad Ver. Staten	1.010	1.827	2.689	2.106	1.817
Stoomend naar Ver. Staten					
Brazilië ..	379	1.103	276	411	357
Oost-Indië.	?	?	?	—	8
	4.746	5.163	6.824	7.125	7.483
Voorraad in Rio	521 ¹⁾	746 ²⁾	103	128	356
" Santos ..	2.653 ³⁾	2.941 ⁴⁾	1.184	581	394
" Bahia ..	27	89	25	40	24
Totaal.....	7.947	8.939	8.136	7.874	8.257
Op 1 Mei	8.136	9.119	9.161	8.487	9.023
	1918	1917	1916	1915	1914
Op 1 Juli	8.710	7.778	7.091	7.538	11.289

¹⁾ hierin niet begrepen 124 dz. bl.
²⁾ " " " 64 " " } gekocht door de regeering van
³⁾ " " " 2.949 " " } San-Paulo.
⁴⁾ " " " 2.826 " " }

RUBBER.

De markt voor plantagesoorten bleef in dezelfde flauwe stemming en prijzen daalden weder iets.
 De algemeene toestand bleef onveranderd.

Noteeringen zijn:

prima Crêpe loco	1/9	einde voorafg. week	1/10
smoked Sheets	1/8		1/9
prima Crêpe Juli/Sept...	1/9 1/2		1/10 1/2
" Oct./Dec. ...	1/10 1/4		1/11
Para	2/5		2/5

KATOEN.

Noteeringen voor Loco-Katoen.
 (Middling Uplands).

	16 Juni '19	9 Juni '19	2 Juni '19	17 Juni '18	16 Juni '17
New York voor Middling ..	32,75 c	32,75 c	32,80 c	30,50 c	25,30 c
New Orleans voor Middling	31,63 c	31,25 c	32,50 c	31,25 c	24,19 c
Liverpool voor Middling	19,22 d	18,96 d	20,38 d	22,60 d ¹⁾	17,06 d ²⁾

¹⁾ Good Middling Amer.

²⁾ 15 Juni 1917.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.
 (In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '18 tot 13 Juni '19	Overeenkomstige perioden	
		1917-'18	1916-'17
Ontvangsten Gulf-Havens..	5847	5946	6892
" Atlant. Havens			
Uitvoer naar Gr. Brittannië	4682	1961	2446
" " 't Vasteland.		1167	2084
" " Japan etc...		473	453

Voorraden in duizendtallen	13 Juni '19	14 Juni '18	15 Juni '17.
Amerik. havens.....	1372	1246	812
Binnenland.....	1155	881	648
New York	?	159	86
New Orleans	?	392	203
Liverpool	?	271	445

HUIDEN.

Bericht van de firma Grisar & Co.:

De markt blijft vast en vooral in Engeland en Frankrijk worden groote zaken gedaan tot de verhoogde prijzen. Hier te lande blijft men stil en wordt er weinig afgedaan.

De laatste weken zijn er met diverse booten partijen droge en gezouten huiden aangekomen en zullen er eerst-daags bij inschrijving aan de markt gebracht worden 12.000 droge Kaap- en andere huiden. Bizarheden zullen volgende week vermeld worden.

Men offreert Liebig-huiden, November/December 1918 slachting à 21 1/2 d. c.i.f. Rotterdam, gewicht te Liverpool geconstateerd.

Inlandsche huiden vast maar kalm en minder zaken. Kalfsvellen worden voortdurend tot de laatst genoemde hooge prijzen afgedaan.

Java-markt. Per „Tambora“ zijn aangekomen 1000 Padang runderhuiden, welke gesorteerd aan de markt komen. Van de huiden, aangeboden per inschrijving d.d. 9 Mei 1919 zijn nog 500 Padang runders af te geven.

14 Juni 1919.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Ijzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
16 Juni 1919..	nom.	83.-/-	241.10/-	23.2/6	36.10/-
10 „ 1919..	nom.	80.12/6	235.5/-	22.5/-	36.-/-
17 Juni 1918..	nom.	110.-/-	329.-/-	30.10/-	52.-/-
15 Juni 1917 ..	nom.	130.-/-	240.15/-	30.10/-	—
20 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

SCHEEPVAART.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
9/14 Juni 1919	—	—	—	8/6 ²⁾	275/-	65/- ³⁾
2/7 „ 1919	—	—	—	8/6 ²⁾	265/-	240/- ³⁾
10/15 Juni 1918	—	—	—	50/-	—	225/-
11/16 Juni 1917	—	—	f 7.-	40/-	f 52.25	145/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 1/4	1/11 1/4	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rotter.	Rotterdam	Gothenburg
9/14 Juni 1919	25/6 ²⁾	47/6	47/6	51/10 1/2	f 10	Kr. 32 1/2
2/7 „ 1919	54/- ⁴⁾	47/6	47/6	52/-	„ 10	„ 45.-
10/15 Juni 1918	69/-	101/3	200/-	120/-	—	„ 205.-
11/16 Juni 1917	69/-	101/3	150/-	108/-	—	„ 180.-
Juli 1914	fr. 7.-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
9/14 Juni 1919.....	107/6 ²⁾	160/- ²⁾	—	—
2/7 „ 1919.....	90/- ²⁾	200/- ¹⁾	—	—
10/15 Juni 1918.....	275/-	500/-	—	185/-
11/16 Juni 1917.....	350/-	450/-	—	170/-
Juli 1914.....	14/6	16/3	25/-	22/3

¹⁾ Voor neutrale schepen. ²⁾ Voor Britsche schepen. ³⁾ Vrij.

⁴⁾ Voor neutrale schepen onder geallieerde time charter.

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per Unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.

Overige noteeringen per ton van 1015 K.G.

RIJNVAART.

Week van 9 tot 16 Juni 1919.

De afgelopen week bracht weinig verandering in den toestand. Nog steeds worden schepen in daghuur aangenomen, waarvoor de huur 3 1/2 cents per ton per dag draagt. Ofschoon er wel schepen voor liggen te Rotterdam werden aangenomen, ging het meerendeel echter naar Antwerpen, om aldaar te laden of als lichters dienst te doen. Het sleeploon bewoog zich tusschen 70 en 80 cents boven het 50-cents-tarief.

Vanaf de Ruhrhavens nam de omvang der beladingen nog steeds niet toe; de vracht bedroeg voor plaatsen van het Rhein-Herne-kanaal naar Mainz en Mannheim Mk. 3.25, Karlsruhe Mk. 3.75 en Strassburg Mk. 4.25 per ton. Voor het Rhein-Herne-kanaal werd de beschikbare ruimte aangenomen, terwijl voor beladingen in de Ruhrhavens geen particuliere schepen werden gehuurd, aangezien, zooals hierboven gezegd, de verschepingen nog niet normaal zijn en de groote firma's de aanvoeren met hare eigen schepen kunnen doen verrichten. Het sleeploon naar Mannheim, hetwelk in het midden der week nog Mk. 4.50 per ton bedroeg, was Donderdag Mk. 5.— en Zaterdag Mk. 5.50 per ton.

De waterstand was gunstig, Cauber Pegel wees einde der week 2.65 Meter aan.